



مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

بررسی و شناسایی فرصت‌های صادراتی ایران به غنا



شهریور ۱۴۰۴

شناسنامه گزارش



مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

بررسی و شناسایی فرصت‌های صادراتی ایران به غنا

مدیریت دیپلماسی اقتصادی و آینده پژوهی

تهیه کننده: ابراهیم رومینا

تاریخ انتشار: شهریور ۱۴۰۴

واژه‌های کلیدی: صادرات و سرمایه‌گذاری، طلا، نفت خام، کاکائو، کالاهای صنعتی، ماشین‌آلات، محصولات پتروشیمی، دارو، مصالح ساختمانی، تما، تاکورادی، غنا

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

فهرست مطالب

۵	خلاصه مدیریتی
۷	۱. شناخت زمینه‌های کلی اقتصاد غنا
۱۰	۲. ساختار جمعیتی کشور غنا
۱۴	۳. تاریخ سیاسی کشور غنا
۱۶	۴. ساختار سیاسی غنا
۱۸	۵. شبکه ارتباطی غنا
۲۱	۶. جایگاه غنا در ساختارهای منطقه‌ای و جهانی
۲۴	۷. ساختار و وضعیت اقتصادی غنا
۳۸	۸. تجارت و بازرگانی غنا
۴۲	۹. سرمایه‌گذاری در غنا
۴۳	۱۰. روابط تجاری و اقتصادی ایران و غنا
۵۲	۱۱. مناطق جغرافیایی جهت فعالیت‌های تجاری و بازرگانی
۵۵	منابع

خلاصه مدیریتی

این گزارش با هدف تقویت تعاملات تجاری جمهوری اسلامی ایران با کشور غنا و شناسایی مسیرهای جدید برای افزایش صادرات و سرمایه‌گذاری تهیه شده است. غنا، کشوری در منطقه غرب قاره آفریقا با جمعیتی بالغ بر ۳۴.۱ میلیون نفر، دارای موقعیت استراتژیک در کرانه خلیج گینه و اقیانوس اطلس است که آن را به یک مرکز مهم برای حمل و نقل دریایی و تجارت در منطقه تبدیل کرده است. این کشور با ثبات سیاسی و منابع طبیعی غنی، به یکی از مقاصد اصلی سرمایه‌گذاری در آفریقا تبدیل شده است.

اقتصاد غنا به صادرات مواد خام اصلی مانند طلا، نفت خام و کاکائو وابسته است. با این حال، نیاز شدید به واردات کالاهای صنعتی، ماشین‌آلات و محصولات مصرفی، بازاری مستعد برای توسعه روابط تجاری با ایران ایجاد می‌کند. فرصت‌های صادراتی و سرمایه‌گذاری برای ایران در غنا شامل بخش‌های زیرساختی، خدمات فنی و مهندسی و همچنین صادرات محصولات پتروشیمی، دارو و مصالح ساختمانی است. با این حال، تجارت با غنا با چالش‌هایی مانند موانع بانکی و لجستیکی روبرو است. برای غلبه بر این چالش‌ها، پیشنهادهایی مانند تشکیل کارگروه ویژه تجاری، انعقاد توافق‌نامه‌های دوجانبه و ترویج تهاتر کالا و استفاده از ارزش‌های محلی ارائه شده است.

در مجموع، غنا تنها یک بازار مصرف نیست، بلکه با بهره‌گیری از موقعیت استراتژیک و شبکه ارتباطی توسعه‌یافته خود می‌تواند به عنوان دروازه‌ای راهبردی برای دسترسی به کشورهای محصور در خشکی مانند بورکینافاسو، مالی و نیجر مورد استفاده قرار گیرد. دلایل این امر عبارتند از:

- موقعیت جغرافیایی و دسترسی به اقیانوس اطلس: غنا با یک خط ساحلی طولانی و دو بندر اصلی «تِما» و «تاکورادی»، یک مرکز ترانزیتی مهم برای دسترسی به کشورهای شمال آفریقا محسوب می‌شود. این دسترسی لجستیکی، مزیت مهمی برای صادرات کالا به کل منطقه است.
- ثبات سیاسی و حکمرانی خوب: غنا به عنوان یک الگوی دموکراسی در غرب آفریقا، دارای یک محیط سیاسی باثبات و نهادهای قدرتمند است که به جذب سرمایه‌گذاران خارجی کمک می‌کند.

- بازار هدف جذاب: با توجه به نیازهای غنا، خدمات فنی و مهندسی، محصولات پتروشیمی و مصالح ساختمانی ایران می‌توانند تقاضای بالایی داشته باشند. همچنین، پتانسیل بالای غنا در

کشاورزی و صنایع تبدیلی فرصت‌های سرمایه‌گذاری پرسودی را برای ایران فراهم می‌کند.

با توجه به نیازهای بازار غنا و پتانسیل‌های تولیدی ایران، فرصت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری در بخش‌های زیر قابل توجه است:

۱. کشاورزی و صنایع تبدیلی: غنا با زمین‌های حاصلخیز و نیروی کار فراوان، بستر مناسبی برای کشت فراسرزمینی محصولات استراتژیک مانند سویا و پالم است. همچنین، سرمایه‌گذاری در فرآوری محصولات کشاورزی برای تولید محصولاتی مانند روغن خوراکی از پالم، می‌تواند سودآور باشد.

۲. محصولات پتروشیمی و صنعتی: با توجه به نیاز غنا به توسعه زیرساخت‌ها، ایران می‌تواند در زمینه صادرات محصولاتی مانند قیر، مواد پلاستیکی و مواد شیمیایی که در ساخت‌وساز و صنایع استفاده می‌شوند، فعالیت کند.

۳. خدمات فنی و مهندسی: شرکت‌های ایرانی می‌توانند در پروژه‌های عمرانی مانند ساخت جاده‌ها، نیروگاه‌ها و خطوط ریلی در غنا مشارکت کنند.

۴. دارو و تجهیزات پزشکی: با توجه به وابستگی غنا به واردات محصولات دارویی، ایران می‌تواند با صادرات داروهای ارزان‌قیمت و باکیفیت و همچنین تجهیزات پزشکی، سهم قابل توجهی از این بازار را به دست آورد.

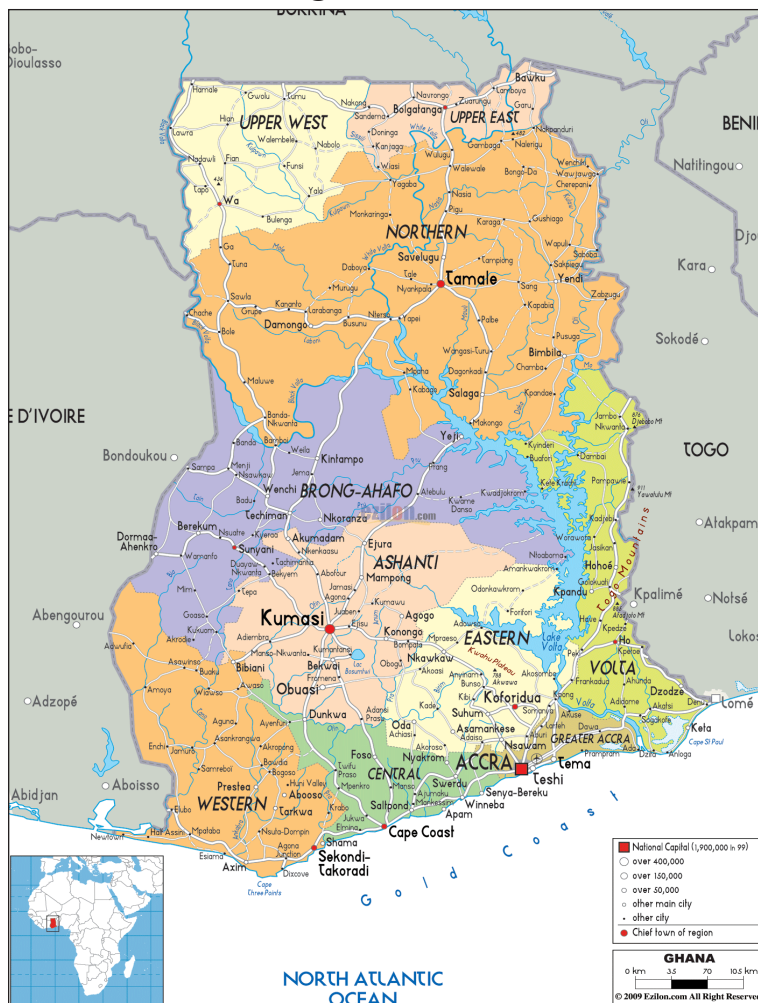
تجارت با غنا با چالش‌هایی مانند موانع بانکی ناشی از تحریم‌ها، رقابت شدید با کشورهای دیگر و مشکلات لجستیکی روبرو است. برای غلبه بر این چالش‌ها، پیشنهادها زیر مطرح می‌شود:

- انعقاد توافق‌نامه‌های تجاری دوجانبه: این توافق‌نامه‌ها می‌تواند به کاهش تعرفه‌ها و تسهیل فرآیندهای تجاری کمک کند.
- ترویج تهاثر کالا و استفاده از ارزهای ملی: این روش می‌تواند به حل مشکلات مربوط به انتقال ارز و تحریم‌ها کمک کند.
- فعال‌سازی کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی: این کمیسیون می‌تواند به عنوان یک مرجع رسمی برای حل مشکلات و تسهیل روابط تجاری عمل کند.

۱. شناخت زمینه‌های کلی اقتصاد غنا

غنا، کشوری در منطقه غرب قاره آفریقا است که با موقعیتی استراتژیک در کرانه خلیج گینه و اقیانوس اطلس، به عنوان یک مرکز مهم برای حمل و نقل دریایی و تجارت در منطقه شناخته می‌شود. این کشور از غرب با ساحل عاج، از شمال با بورکینافاسو، و از شرق با توگو هم‌مرز است (CIA World Factbook, n.d.). خط ساحلی غنا که حدود ۵۳۹ کیلومتر طول دارد، امکان دسترسی مستقیم به مسیرهای تجاری بین‌المللی را فراهم می‌کند (CIA World Factbook, n.d.). غنا، به عنوان اولین کشور زیر صحرای آفریقا که در سال ۱۹۵۷ استقلال خود را از بریتانیا به دست آورد، دارای تأثیری عمیق بر فرهنگ و ساختار سیاسی منطقه بوده است (CIA World Factbook, n.d.).

نقشه ۱: موقعیت کشور غنا در خلیج گینه و غرب آفریقا



<https://www.ezilon.com/maps/africa/ghana-maps.html>

مساحت کل غنا حدود ۲۳۸,۵۳۵ کیلومتر مربع است که از این میزان، ۲۲۷,۵۳۵ کیلومتر مربع را خشکی و ۱۱,۰۰۰ کیلومتر مربع را منابع آبی تشکیل می‌دهد (Scribd, n.d.). غنا از نظر توپوگرافی به چهار منطقه اصلی تقسیم می‌شود: دشت‌های پست ساحلی در جنوب، فلات‌های آتشی و کوه‌های آکواپیم-توگو در جنوب مرکزی، حوضه رود ولتا در مرکز و دشت‌های مرتفع شمالی (WorldAtlas, 2023). منابع آبی داخلی غنا بسیار غنی هستند و شامل شبکه‌ای گسترده از رودخانه‌ها و دریاچه‌ها می‌شوند. رودخانه ولتا، به همراه شاخه‌های مهم آن مانند ولتای سفید و ولتای سیاه، طولانی‌ترین و حیاتی‌ترین سیستم رودخانه‌ای کشور را تشکیل می‌دهند (GIS Geography, n.d.). این رودخانه‌ها در کشاورزی، تأمین آب و تولید برق آبی نقشی کلیدی ایفا می‌کنند.

نقشه ۲: توپوگرافی و دشتها و ارتفاعات کشور غنا



<https://www.ezilon.com/maps/africa/ghana-physical-maps.html>

یکی از مهمترین ویژگی‌های جغرافیایی غنا، دریاچه ولتا است که بزرگترین دریاچه مصنوعی جهان از نظر مساحت محسوب می‌شود (WorldAtlas, 2023). این دریاچه عظیم که با ساخت سد آکوسومبو^۱ بر روی رود ولتا^۲ ایجاد شده است، برای حمل و نقل داخلی، تأمین آب آشامیدنی و تولید برق آبی حیاتی است (WorldAtlas, 2023). علاوه بر این، رودخانه‌های مهم دیگری مانند رودخانه‌های پرا^۳، اوفین^۴ و تانو^۵ نیز در کشور جاری هستند که همگی به اقیانوس اطلس می‌ریزند. مناطق ساحلی غنا همچنین دارای تالاب‌ها و مرداب‌های متعددی هستند که زیستگاه گونه‌های گیاهی و جانوری متنوعی هستند.

اقلیم غنا، مانند بسیاری از کشورهای آفریقای غربی، گرمسیری است و با رطوبت و دمای بالا در طول سال مشخص می‌شود. این کشور به دلیل موقعیت جغرافیایی‌اش در نزدیکی خط استوا، تغییرات دمایی زیادی را تجربه نمی‌کند (Responsible Travel, n.d.). غنا دو فصل متمایز دارد که تحت تأثیر جریان‌های هوایی فصلی قرار می‌گیرند:

- فصل مرطوب و بارانی: این فصل در مناطق جنوبی از آوریل تا ژوئن و در مناطق شمالی از سپتامبر تا نوامبر است. بارندگی‌های شدید در این دوره می‌تواند منجر به سیلاب‌های فصلی شود (Responsible Travel, n.d.).

- فصل خشک: این فصل از نوامبر تا مارس ادامه دارد و با وزش باد خشک و غبارآلود هرمتان از صحرای بزرگ آفریقا همراه است (Responsible Travel, n.d.). این باد باعث افزایش دما و کاهش شدید رطوبت هوا می‌شود.

غنا دارای پوشش گیاهی و تنوع زیستی بسیار غنی است. حدود ۴۰ درصد از مساحت کشور با جنگل‌های بارانی استوایی، ساواناها و مناطق تالابی پوشیده شده است (United Nations Environment Programme, 2025). این اکوسیستم‌های متنوع، زیستگاه گونه‌های جانوری متعددی از جمله فیل، پلنگ، شامپانزه و انواع پرندگان نادر هستند.

1- Akosombo Dam

2- Volta River

3- Pru River

4- Ofin River

5- Tani River

یکی از مهم‌ترین مناطق حفاظت‌شده در غنا، پارک ملی کاکوم است که به دلیل تنوع زیستی غنی و پل‌های معلق خود بر فراز درختان جنگل‌های بارانی، شهرت جهانی دارد. با این حال، با وجود تلاش‌ها، چالش‌هایی مانند جنگل‌زدایی و تخریب زیستگاه‌ها همچنان تهدیدی جدی برای تنوع زیستی غنا محسوب می‌شوند. به همین دلیل، دولت غنا با همکاری سازمان‌های بین‌المللی مانند برنامه توسعه ملل متحد (UNDP) در حال اجرای طرح‌هایی برای حفاظت از منابع طبیعی و تأمین مالی پایدار برای تنوع زیستی است (United Nations Development Programme, 2025).

۲. ساختار جمعیتی کشور غنا

کشور غنا با جمعیتی در حدود ۳۴.۱ میلیون نفر در سال ۲۰۲۳، یکی از کشورهای پرجمعیت در غرب آفریقا محسوب می‌شود (World Bank, 2023). نرخ رشد سالانه جمعیت این کشور حدود ۲.۱ درصد است که بالاتر از میانگین جهانی است و این رشد عمدتاً ناشی از نرخ بالای باروری (به‌طور متوسط ۳.۷ فرزند به ازای هر زن) است (World Bank, 2023). این رشد جمعیت پیامدهای گسترده‌ای بر اقتصاد و جامعه غنا دارد. از یک سو، پتانسیل برای نیروی کار و بازار مصرف را افزایش می‌دهد و از سوی دیگر، فشار مضاعفی بر زیرساخت‌ها، منابع طبیعی و بخش‌های بهداشت و آموزش وارد می‌کند. میانگین سنی جمعیت غنا ۲۱.۳ سال است که نشان‌دهنده یک جامعه بسیار جوان است (CIA World Factbook, 2024). ترکیب سنی جمعیت به این صورت است:

- کودکان و نوجوانان (۰ تا ۱۴ سال): حدود ۳۷.۲۱ درصد

- جمعیت فعال اقتصادی (۱۵ تا ۶۴ سال): حدود ۵۸.۹۸ درصد

- سالمندان (۶۵ سال به بالا): حدود ۳.۸۱ درصد (CIA World Factbook, 2024)

این آمار نشان‌دهنده جمعیت بسیار جوان با نرخ باروری بالا است. مزیت این ساختار جمعیتی، پتانسیل نیروی کار عظیم در آینده است که می‌تواند محرک رشد اقتصادی باشد. با این حال، این موضوع مستلزم سرمایه‌گذاری‌های گسترده در بخش‌های آموزش، بهداشت و خدمات پایه است تا این نسل جوان به نیروی انسانی ماهر و مولد تبدیل شود. جمعیت فعال اقتصادی (۱۵ تا ۶۴ سال) حدود ۵۹ درصد از کل جمعیت را تشکیل می‌دهد که نسبت به کشورهای

توسعه‌یافته پایین است و نشان‌دهنده نسبت وابستگی بالا است.

سالمندان (۶۵ سال به بالا) حدود ۴ درصد از جمعیت را تشکیل می‌دهند که نشان‌دهنده امید به زندگی نسبتاً کم است (World Bank, 2023). این موضوع در حال حاضر فشار کمتری بر سیستم‌های تأمین اجتماعی و بهداشتی برای سالمندان ایجاد می‌کند. با این حال، با پیشرفت‌های بهداشتی و افزایش امید به زندگی، این سهم در سال‌های آینده می‌تواند افزایش یابد و نیازمند برنامه‌ریزی‌های بلندمدت برای مراقبت‌های سالمندی خواهد بود.

غنا از نظر قومی بسیار متنوع است و بیش از ۷۵ گروه قومی در آن زندگی می‌کنند (CIA World Factbook, 2024). بزرگترین گروه‌های قومی شامل آکان، دگومبا و اوه هستند. زبان رسمی کشور انگلیسی است که در دولت، تجارت، آموزش و مکاتبات رسمی استفاده می‌شود. با این حال، بیش از ۸۰ زبان محلی مختلف نیز در کشور رایج هستند (CIA World Factbook, 2024). این تنوع فرهنگی، با وجود اینکه می‌تواند به عنوان یک چالش برای اتحاد ملی عمل کند، به عنوان یک منبع غنی فرهنگی برای غنا محسوب می‌شود. این کشور به سرعت در حال گذار از یک جامعه روستایی به یک جامعه شهری است. ترکیب جمعیت شهری و روستایی این کشور به شرح زیر است:

- جمعیت شهری: حدود ۵۸ درصد در سال ۲۰۲۳

- جمعیت روستایی: حدود ۴۲ درصد (World Bank, 2023)

این آمار نشان می‌دهد که بیش از نیمی از جمعیت غنا در مناطق شهری زندگی می‌کنند. عمده جمعیت شهری در پایتخت، آکرا، متمرکز شده‌اند که بزرگترین شهر و مرکز اقتصادی و تجاری کشور است. سایر شهرهای مهم غنا شامل کوماسی (مرکز تاریخی پادشاهی آشانتی) و تما (بندر اصلی کشور) هستند. رشد سریع جمعیت شهری به معنای گسترش بازارهای جدید و افزایش تقاضا برای کالاهای مصرفی است که می‌تواند باعث رونق تجارت و واردات شود. با این حال، این رشد سریع فشار زیادی بر زیرساخت‌های شهری، مانند مسکن، حمل و نقل، آب و فاضلاب و برق وارد می‌کند.

غنا به دلیل ثبات سیاسی و اقتصادی خود، میزبان تعداد زیادی از پناهندگان، عمدتاً از کشورهای همسایه مانند بورکینافاسو و توگو است که به دلیل درگیری‌های داخلی به این کشور

پناه آورده‌اند (UNHCR, 2023). از سوی دیگر، با وجود میزبانی از پناهندگان، نرخ مهاجرت خالص غنا منفی است. این بدان معناست که تعداد افرادی که از غنا خارج می‌شوند، بیشتر از افرادی است که به این کشور وارد می‌شوند. بخش قابل توجهی از نیروی کار، به‌ویژه افراد تحصیل کرده و ماهر، برای یافتن فرصت‌های شغلی و اقتصادی بهتر به کشورهای دیگر مهاجرت می‌کنند. با این حال، کمک‌های ارسالی از سوی مهاجران غنایی به خانواده‌هایشان در داخل کشور به عنوان یک منبع مهم درآمد و حمایت مالی عمل می‌کند که به ثبات اقتصادی خانواده‌ها کمک می‌کند.

ساختار جمعیتی جوان غنا، پتانسیل عظیمی برای نیروی کار فراهم می‌کند. در سال ۲۰۲۲، نیروی کار غنا حدود ۱۲.۲ میلیون نفر تخمین زده شده است (ILO, 2023). نرخ بیکاری در غنا به طور رسمی حدود ۴.۶ درصد است، اما بیکاری پنهان و اشتغال ناقص، به‌ویژه در میان جوانان، یک چالش جدی محسوب می‌شود (World Bank, 2023).

با وجود رشد اقتصادی مداوم، غنا با چالش نابرابری درآمد نیز مواجه است. ضریب جینی غنا در سال ۲۰۲۲ حدود ۴۳.۵ بوده که نشان‌دهنده نابرابری قابل توجهی در توزیع درآمد است (World Bank, 2023). این نابرابری در مناطق شهری و روستایی و همچنین بین بخش‌های مختلف اقتصادی به وضوح مشاهده می‌شود. تمرکز ثروت و فرصت‌های اقتصادی در شهرهای بزرگ مانند آکرا و کوماسی، در مقابل فقر در برخی مناطق شمالی، یکی از دلایل اصلی این نابرابری است.

شاخص‌های توسعه انسانی (HDI) نشان‌دهنده سطح رفاه و توسعه اجتماعی یک کشور هستند. غنا در رتبه‌بندی شاخص توسعه انسانی در سال ۲۰۲۲، رتبه ۱۴۶ از میان ۱۹۱ کشور را به خود اختصاص داده است (UNDP, 2023). این شاخص بر اساس سه مؤلفه اصلی محاسبه می‌شود:

- امید به زندگی: میانگین امید به زندگی در غنا حدود ۶۴ سال است (World Bank, 2023).
- سطح آموزش: میانگین سال‌های تحصیل برای بزرگسالان در غنا ۸.۲ سال است (UNDP, 2023).
- درآمد ناخالص ملی سرانه: درآمد ناخالص ملی سرانه در غنا به صورت تعدیل شده برای

قدرت خرید، ۶,۲۳۰ دلار است (UNDP, 2023).

با وجود پیشرفت‌های قابل توجه در سال‌های اخیر، غنا هنوز در گروه کشورهای با «توسعه انسانی متوسط» قرار دارد و نیازمند سرمایه‌گذاری بیشتر در بخش‌های بهداشت و آموزش برای بهبود این شاخص‌ها است.

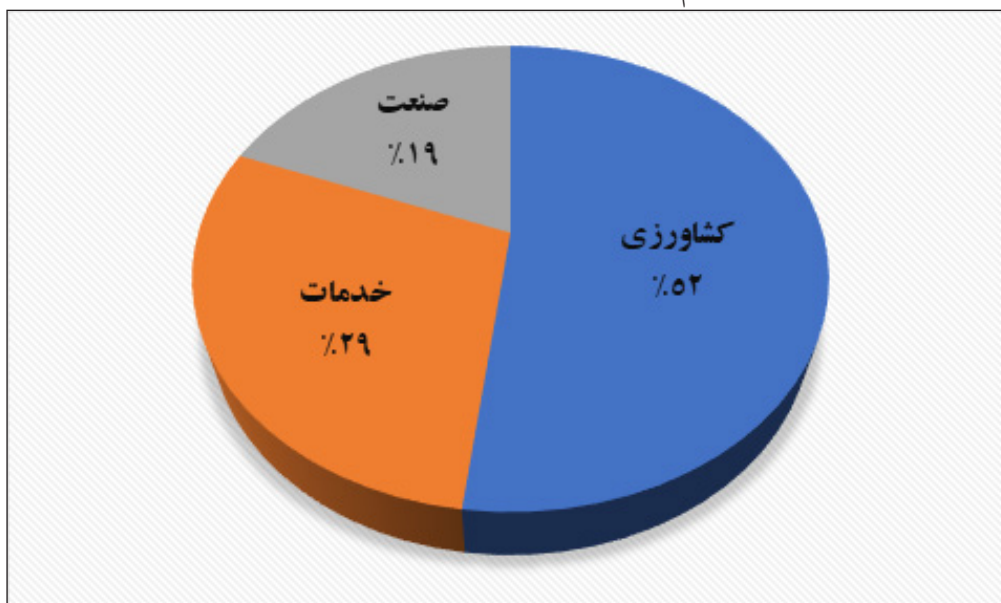
نیروی کار در غنا، به صورت عمده، در سه بخش اصلی اقتصاد یعنی کشاورزی، خدمات، و صنعت توزیع شده است. بر اساس آمارهای موجود، توزیع تقریبی نیروی کار در این سه بخش به شرح زیر است:

کشاورزی: این بخش با جذب حدود ۵۲٪ از نیروی کار (MoFA Ghana, 2023) همچنان اصلی‌ترین منبع اشتغال در غنا محسوب می‌شود. این رقم نشان‌دهنده اهمیت بالای کشاورزی در تأمین معیشت و امنیت غذایی است.

خدمات: بخش خدمات در غنا حدود ۲۹٪ از نیروی کار را به خود اختصاص داده است (CIA World Factbook, 2023). این بخش شامل فعالیت‌هایی نظیر تجارت، مالی، حمل و نقل و گردشگری است که در سال‌های اخیر رشد قابل توجهی داشته است.

صنعت: بخش صنعت شامل تولید، معدن و ساختمان، با سهم حدود ۱۹٪ از نیروی کار، کمترین میزان اشتغال را در بین سه بخش اصلی دارد (CIA World Factbook, 2023).

نمودار ۱: سهم اشتغال در بخشهای سه گانه اقتصادی کشور غنا



۳. تاریخ سیاسی کشور غنا

تاریخ سیاسی غنا، از سال‌های استعمار تا کسب استقلال و تبدیل شدن به یک الگوی دموکراسی پایدار در آفریقا، مسیری متفاوت با لیبریا را طی کرده است. در حالی که لیبریا با یک گروه نخبه مهاجر تأسیس شد، تاریخ غنا با مقاومت در برابر استعمار بریتانیا و تلاش برای وحدت ملی شکل گرفت.

ریشه‌های تاریخ سیاسی مدرن غنا به دوره استعمار بریتانیا باز می‌گردد. منطقه کنونی غنا، که شامل چندین پادشاهی و گروه قومی بود، تحت عنوان ساحل طلا^۱ شناخته می‌شد. بریتانیا از اواخر قرن نوزدهم کنترل خود را بر این منطقه تثبیت کرد و از منابع طبیعی آن، به‌ویژه کاکائو و طلا، بهره‌برداری کرد. در این دوره، نارضایتی از حکومت استعماری رو به افزایش بود و جنبش‌های استقلال‌طلبانه شکل گرفت.

در سال ۱۹۴۷، قوام نکرومه، رهبر کاریزماتیک جنبش استقلال‌طلبانه، حزب کنوانسیون خلق (CPP) را تأسیس کرد و مردم را به مقاومت و نافرمانی مدنی مسالمت‌آمیز ترغیب کرد. این تلاش‌ها منجر به استقلال غنا در ۶ مارس ۱۹۵۷ شد و غنا به عنوان اولین کشور زیر صحرای آفریقا که از استعمار رهایی یافت، شناخته شد. نکرومه به عنوان اولین رئیس‌جمهور کشور، آرمان پان‌آفریقانیسم را ترویج کرد و به الگویی برای جنبش‌های استقلال‌طلبانه در سراسر قاره تبدیل شد.

دوران حکومت نکرومه با سیاست‌های سوسیالیستی و تلاش برای توسعه صنعتی کشور همراه بود. او به دنبال کاهش وابستگی به غرب و تقویت وحدت ملی بود. با این حال، حکومت او به تدریج به سمت استبداد تک‌حزبی و سرکوب مخالفان پیش رفت. نارضایتی از سیاست‌های اقتصادی و سیاسی نکرومه در نهایت در سال ۱۹۶۶ با یک کودتای نظامی به رهبری گروهی از افسران ارتش به پایان رسید.

پس از نکرومه، غنا یک دوره پر فراز و نشیب از بی‌ثباتی سیاسی را تجربه کرد که با چندین کودتای نظامی و دوره‌های کوتاه حکومت‌های غیرنظامی همراه بود. این دوره‌های ناپایدار، رشد اقتصادی را متوقف و باعث نارضایتی عمومی شد. در ۴ ژوئن ۱۹۷۹، سرهنگ دوم جری جان

رالینگز، یک کودتای نظامی موفق را رهبری کرد. او قدرت را به دولت غیرنظامی منتقل کرد، اما پس از یک دوره کوتاه، در ۳۱ دسامبر ۱۹۸۱، در یک کودتای دیگر، دوباره قدرت را به دست گرفت (CIA World Factbook, 2024).

حکومت نظامی جری رالینگز تا سال ۱۹۹۲ ادامه یافت. در این دوره، رالینگز اصلاحات اقتصادی و سیاسی گسترده‌ای را با هدف ایجاد ثبات و بهبود شرایط اقتصادی آغاز کرد. در سال ۱۹۹۲، رالینگز با برگزاری همه‌پرسی، قانون اساسی جدید را تصویب و به دموکراسی چندحزبی بازگشت. او با تأسیس حزب کنگره ملی دموکراتی (NDC)، در اولین انتخابات چندحزبی پیروز شد و به عنوان رئیس‌جمهور غیرنظامی به قدرت رسید. رالینگز تا سال ۲۰۰۰ در قدرت باقی ماند و با آرامش قدرت را به جان کوفور، رهبر حزب رقیب، حزب جدید میهن‌پرست (NPP)، واگذار کرد. این انتقال صلح‌آمیز قدرت، نقطه عطفی در تاریخ سیاسی غنا بود و این کشور را به عنوان یک الگوی دموکراسی در منطقه غرب آفریقا تثبیت کرد (Library of Congress, n.d.).

از سال ۲۰۰۰، غنا چندین انتخابات آزاد و عادلانه را برگزار کرده و انتقال قدرت بین دو حزب اصلی، NDC و NPP، به صورت مسالمت‌آمیز انجام شده است. این ثبات سیاسی، به غنا اجازه داده است تا روی توسعه اقتصادی و اجتماعی تمرکز کند. با این حال، غنا هنوز با چالش‌های مهمی مانند فساد، بیکاری جوانان و مدیریت منابع طبیعی، به‌ویژه در بخش نفت، دست و پنجه نرم می‌کند. جامعه مدنی قوی و رسانه‌های آزاد در غنا نقش مهمی در نظارت بر عملکرد دولت و تقویت دموکراسی دارند (The World Bank, 2024).

در غنا، ارتش نقش دوگانه‌ای داشته است. اگرچه ارتش مسئول چندین کودتا بوده است، اما در دوران رالینگز، به تدریج به یک نهاد حرفه‌ای و غیرسیاسی تبدیل شد. امروز، ارتش غنا به عنوان یک نیروی حافظ صلح در مأموریت‌های سازمان ملل متحد در سراسر جهان فعالیت می‌کند. همچنین، آزادی رسانه‌ها در غنا نقشی حیاتی در دموکراتیک شدن جامعه ایفا کرده است. پس از پایان حکومت تک‌حزبی، رسانه‌ها به عنوان یک ابزار قدرتمند برای افشای فساد، نظارت بر انتخابات و اطلاع‌رسانی به مردم عمل کرده‌اند. این آزادی مطبوعات، یکی از ارکان اصلی ثبات سیاسی و پاسخگویی دولت در غنا محسوب می‌شود.

۴. ساختار سیاسی غنا

ساختار سیاسی غنا بر اساس قانون اساسی سال ۱۹۹۲ بنا شده است، که آن را به یک جمهوری دموکراتیک ریاست‌جمهوری با نظام چندحزبی تبدیل کرده است. این ساختار حکومتی، غنا را به عنوان یکی از دموکراسی‌های موفق و باثبات در غرب آفریقا معرفی می‌کند. حکومت غنا بر اساس اصل تفکیک قوا به سه شاخه اصلی زیر تقسیم می‌شود.

۱. قوه مجریه: رئیس‌جمهور، رئیس کشور و دولت است و اختیارات گسترده‌ای در سیاست‌گذاری‌های کلان، انتصابات مقامات ارشد و اجرای قوانین دارد. رئیس‌جمهور با رأی مستقیم مردم برای یک دوره چهارساله انتخاب می‌شود و می‌تواند برای یک دوره دیگر نیز مجدداً انتخاب شود. این دوره زمانی کوتاه‌تر نسبت به لیبریا، به مردم امکان می‌دهد تا در بازه‌های زمانی منظم‌تری، به عملکرد دولت رأی اعتماد دهند.

۲. قوه مقننه: شامل یک پارلمان تک‌مجلسی به نام مجلس نمایندگان است که شامل ۲۷۵ عضو می‌باشد. نمایندگان با رأی مستقیم مردم برای یک دوره چهارساله انتخاب می‌شوند. نقش مجلس نمایندگان در تصویب قوانین، نظارت بر عملکرد دولت و تصویب بودجه بسیار حیاتی است. این ساختار تک‌مجلسی، فرآیندهای قانون‌گذاری را ساده‌تر و کارآمدتر می‌کند.

۳. قوه قضائیه: شامل دیوان عالی، دادگاه‌های استیناف، دادگاه‌های عالی و دادگاه‌های محلی است. دیوان عالی بالاترین نهاد قضایی است و مسئولیت تفسیر قانون اساسی و حل و فصل اختلافات را بر عهده دارد. با وجود چالش‌هایی مانند فساد و کندی در برخی فرآیندها، قوه قضائیه غنا به نسبت سایر کشورهای منطقه، از استقلال و قدرت بیشتری برخوردار است که به تقویت حاکمیت قانون کمک می‌کند.

از نظر تقسیمات کشوری غنا به ۱۶ منطقه تقسیم می‌شود که هر یک توسط یک وزیر منطقه‌ای منصوب شده از سوی رئیس‌جمهور اداره می‌شود. این مناطق نیز به بخش‌های کوچکتر تقسیم می‌شوند. جدول زیر مناطق غنا را همراه با جمعیت تقریبی آنها در سال ۲۰۲۰ نشان می‌دهد:

جدول ۱: ساختار تقسیمات کشوری همراه با جمعیت هر منطقه در سال ۲۰۲۰

منطقه	جمعیت (۲۰۲۰)
منطقه آشانتی (Ashanti)	۵,۹۸۹,۴۴۳
منطقه آکرا بزرگ (Greater Accra)	۵,۱۸۴,۴۱۷
منطقه شرقی (Eastern)	۳,۳۵۴,۲۲۶
منطقه مرکزی (Central)	۲,۸۵۹,۸۲۱
منطقه شمالی (Northern)	۱,۸۸۴,۳۱۱
منطقه غربی (Western)	۱,۷۹۶,۲۱۶
منطقه ولتا (Volta)	۱,۷۵۸,۷۲۱
منطقه غنای بالا شرقی (Upper East)	۱,۳۰۱,۲۲۱
منطقه غنای بالا غربی (Upper West)	۸۹۶,۷۹۸
منطقه آهافو (Ahafo)	۵۶۴,۶۶۸
منطقه بونو (Bono)	۱,۲۶۵,۷۹۵
منطقه بونو شرقی (Bono East)	۱,۲۲۵,۷۴۸
منطقه اوتی (Oti)	۷۵۷,۵۴۱
منطقه ساوانا (Savannah)	۵۶۴,۵۷۲
منطقه شمال شرقی (North East)	۵۸۸,۸۵۳
منطقه غربی شمالی (Western North)	۱,۰۰۹,۶۳۰

(Ghana Statistical Service, 2021)

از زمان بازگشت به دموکراسی در سال ۱۹۹۲، غنا یک نظام چندحزبی پویا و رقابتی را تجربه کرده است. دو حزب اصلی حزب دموکراتیک ملی (NDC) و حزب ملی میهن پرست (NPP) به صورت متناوب در انتخابات پیروز شده‌اند که نشان‌دهنده پختگی سیاسی و احترام به نتایج انتخابات است. این رقابت سالم سیاسی، به پاسخگوتر شدن دولت در برابر مردم منجر شده است. از نظر درآمدهای ملی و اتکا ساختار سیاسی به منابع اقتصادی، درآمدهای دولت غنا از سه منبع اصلی تأمین می‌شود:

۱. درآمدهای داخلی (مالیات): این بخش شامل مالیات بر ارزش افزوده با نرخ استاندارد ۱۵ درصد، مالیات بر درآمد شرکت‌ها با نرخ ۲۵ درصد، و مالیات بر درآمد افراد با نرخ‌های تصاعدی است. تلاش‌های دولت برای گسترش پایه‌های مالیاتی و کاهش فرار مالیاتی ادامه دارد.

۲. منابع حاصل از بهره‌برداری از منابع طبیعی: غنا یکی از بزرگترین تولیدکنندگان کائو در جهان و همچنین دارای منابع غنی طلا، الماس، بوکسیت و نفت خام است. درآمدهای حاصل از فروش این منابع طبیعی از طریق حق‌الامتياز و مالیات، سهم مهمی در بودجه دولت دارد.

۳. وام‌ها و کمک‌های خارجی: دولت غنا برای اجرای پروژه‌های بزرگ زیرساختی، به وام‌ها و کمک‌های مالی از نهادهایی مانند صندوق بین‌المللی پول، بانک جهانی و بانک توسعه آفریقا وابسته است. این منابع مالی برای توسعه زیرساخت‌ها، تقویت بخش‌های کلیدی اقتصادی و کاهش فقر استفاده می‌شود (International Monetary Fund, 2024; World Bank, 2024).

یکی از نقاط قوت غنا در مقایسه با بسیاری از کشورهای آفریقایی، نقش فعال جامعه مدنی و رسانه‌های آزاد در نظارت بر عملکرد دولت است. سازمان‌های غیردولتی و رسانه‌ها به طور مستمر به افشای فساد، ترویج حقوق بشر و افزایش شفافیت در حکومت می‌پردازند. این موضوع به تقویت نهادهای دموکراتیک و جلوگیری از تمرکز قدرت کمک کرده است. علاوه بر این، دولت غنا برای تقویت شفافیت در بخش‌های استخراجی، به عضویت ابتکار شفافیت صنایع استخراجی (EITI) درآمده است. این ابتکار، دولت را موظف می‌کند تا اطلاعات کاملی در مورد درآمدهای حاصل از نفت، گاز و معادن منتشر کند، که به مبارزه با فساد و مدیریت بهتر این منابع حیاتی کمک می‌کند. این تلاش‌ها، غنا را به عنوان یک الگوی حکمرانی خوب در منطقه معرفی کرده است.

۵. شبکه ارتباطی غنا

شبکه ارتباطی غنا به عنوان ستون فقرات اقتصادی و تجاری کشور، نقشی حیاتی در اتصال مناطق داخلی به بازارهای جهانی و منطقه‌ای ایفا می‌کند. این شبکه شامل جاده‌های زمینی، خطوط ریلی، بنادر و فرودگاه‌ها است که زیرساخت‌های لازم برای حمل‌ونقل کالا و مسافر را فراهم می‌سازند.

شبکه جاده‌ای غنا به نسبت سایر کشورهای غرب آفریقا، از کیفیت بالاتری برخوردار است و دولت نیز سرمایه‌گذاری‌های زیادی در بازسازی و توسعه آن انجام داده است. این شبکه به عنوان مهم‌ترین بخش از زیرساخت‌های حمل‌ونقل، نقش اصلی را در جابجایی کالا و مردم ایفا می‌کند. سیستم طبقه‌بندی راه‌های زمینی غنا شامل موارد زیر است:

- جاده‌های اصلی و شریانی: این جاده‌ها مراکز منطقه‌ای و شهرهای بزرگ را به یکدیگر متصل می‌کنند و محورهای اصلی تجارت و حمل‌ونقل کالا محسوب می‌شوند. مهمترین این محورها، جاده‌های مواصلاتی آکرا به کوماسی و آکرا به تما هستند.

- جاده‌های منطقه‌ای: این جاده‌ها مناطق کوچکتر و روستایی را به جاده‌های اصلی و مراکز شهری متصل می‌کنند. وضعیت این جاده‌ها متفاوت است و بسیاری از آنها در فصل بارانی دچار فرسودگی می‌شوند.

- جاده‌های فرعی و روستایی: این جاده‌ها دسترسی به مناطق کشاورزی و روستاها را فراهم می‌کنند و اغلب غیرآسفalte هستند (World Bank, 2024).

در سال ۲۰۲۳، طول کل شبکه جاده‌ای غنا در حدود ۷۸,۰۰۰ کیلومتر بوده است، که از این مقدار، حدود ۲۴ درصد آن آسفalte و مابقی غیرآسفalte است (World Bank, 2024).

غنا دارای چندین فرودگاه است که مهمترین آنها فرودگاه بین‌المللی کُتکا (Kotaka International Airport) در آکرا است. این فرودگاه اصلی‌ترین دروازه هوایی کشور برای سفرهای بین‌المللی و داخلی محسوب می‌شود و نقش کلیدی در تسهیل تجارت، گردشگری و ارتباط با جهان دارد. همچنین، فرودگاه‌های دیگری مانند فرودگاه‌های کوماسی و تما نیز برای پروازهای داخلی و منطقه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرند. موقعیت غنا در خلیج گینه، آن را به یک مرکز مهم برای حمل‌ونقل دریایی در منطقه تبدیل کرده است. دو بندر اصلی کشور شامل:

- بندر تما: بزرگترین و مدرن‌ترین بندر غنا است و به عنوان یک بندر ترانزیتی مهم برای کشورهای محصور در خشکی مانند بورکینافاسو، مالی و نیجر عمل می‌کند. این بندر به دلیل عمق مناسب و تجهیزات مدرن، قادر به پذیرش کشتی‌های بزرگ کانتینری است.

- بندر تاکورادی: دومین بندر مهم کشور است که عمدتاً برای صادرات مواد معدنی و کاکائو استفاده می‌شود (Ghana Ports and Harbours Authority, 2024).

سیستم ریلی غنا در طول سال‌ها به دلیل سرمایه‌گذاری ناکافی و نگهداری ضعیف دچار فرسودگی شده بود. با این حال، دولت در حال اجرای پروژه‌هایی برای بازسازی و توسعه شبکه ریلی است. این شبکه عمدتاً برای حمل‌ونقل مواد معدنی و کاکائو از مناطق داخلی به

بنادر مورد استفاده قرار می‌گیرد و نقش کمتری در حمل‌ونقل مسافر ایفا می‌کند (Ministry of Railways Development, 2024).

بطور کلی شبکه ارتباطی غنا به شدت بر کریدورهای ترانزیتی متمرکز است که کشورهای محصور در خشکی شمال را به بنادر جنوبی متصل می‌کنند. این کریدورها شامل جاده‌های اصلی و خطوط ریلی هستند و برای تجارت منطقه‌ای و بین‌المللی بسیار حیاتی هستند. توسعه این کریدورها به کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل و افزایش تجارت کمک می‌کند. دولت غنا با همکاری شرکای بین‌المللی مانند بانک جهانی و بانک توسعه آفریقا، پروژه‌های بزرگی را برای بهبود شبکه ارتباطی اجرا می‌کند. این پروژه‌ها شامل احداث جاده‌های جدید، نوسازی خطوط ریلی و توسعه بنادر است که هدف آنها افزایش کارایی حمل‌ونقل و جذب سرمایه‌گذاری خارجی است.

نقشه ۳: شبکه ارتباطی زمینی کشور غنا



<https://www.ezilon.com/maps/africa/ghana-physical-maps.html>

در مجموع شبکه ارتباطی غنا، به‌ویژه شبکه جاده‌ای، ساختاری متمرکز بر شهرهای اصلی و کریدورهای شمال به جنوب دارد که نقش محوری پایتخت، آکرا، و شهر مهم کوماسی را نشان می‌دهد. این شبکه به عنوان ستون فقرات اقتصادی کشور، مناطق داخلی را به بنادر و مراکز تجاری ساحلی متصل می‌کند. ویژگی‌های اصلی شبکه جاده‌ای غنا عبارتند از:

۱. تمرکز بر شهرهای بزرگ: شبکه جاده‌ای در مناطق جنوبی و اطراف شهرهای بزرگ مانند آکرا، کوماسی و تما بسیار متمرکزتر است که نشان‌دهنده فعالیت‌های اقتصادی و جمعیتی در این مناطق است.

۲. کریدورهای شمال به جنوب: مهم‌ترین محورهای جاده‌ای، کریدورهای شمال به جنوب هستند که مناطق داخلی کشور را به مناطق ساحلی متصل می‌کنند. این کریدورها برای حمل‌ونقل کالا از بنادر اصلی تما و سکوندی-تاکورادی به کشورهای محصور در خشکی (مانند بورکینافاسو، مالی و نیجر) حیاتی هستند.

آکرا به عنوان پایتخت، مرکز اصلی تمامی مسیرهای مواصلاتی است و جاده‌های اصلی از این شهر به نقاط مختلف کشور منشعب می‌شوند. کوماسی به عنوان دومین شهر بزرگ، به عنوان یک قطب ارتباطی در مرکز کشور عمل می‌کند و جاده‌های مهمی از آن به سمت شمال، جنوب و شرق منتهی می‌شوند. در مناطق روستایی و داخلی، شبکه جاده‌ها پراکنده‌تر است و عمدتاً از جاده‌های فرعی و غیرآسفالتی تشکیل شده است.

در مجموع، شبکه ارتباطی غنا بر محوریت کریدورهای اصلی و تمرکز بر شهرهای بزرگ ساحلی و داخلی تأکید دارد، که این امر غنا را به یک مرکز تجاری و ترانزیتی مهم در منطقه تبدیل کرده است.

۶. جایگاه غنا در ساختارهای منطقه‌ای و جهانی

غنا، با موقعیت استراتژیک در نزدیکی خط استوا و ساحل خلیج گینه، یک بازیگر کلیدی در سیاست و اقتصاد غرب آفریقا است. این کشور به دلیل ثبات سیاسی نسبی و اقتصاد رو به رشد، اغلب به عنوان یک الگوی موفق در منطقه شناخته می‌شود. عضویت فعال آن در سازمان‌های منطقه‌ای و جهانی، نقش این کشور را به عنوان یک رهبر اقتصادی و سیاسی در غرب آفریقا تقویت می‌کند. غنا به عنوان یکی از اقتصادهای بزرگ و پایدار غرب آفریقا، نقش

مهمی در تسهیل تجارت و همکاری‌های منطقه‌ای ایفا می‌کند. موقعیت جغرافیایی آن در ساحل اقیانوس اطلس، به ویژه بندر مهم تمّا، آن را به یک هاب تجاری کلیدی تبدیل کرده است. این کشور به عنوان یک عضو فعال و تأثیرگذار در سازمان‌های منطقه‌ای و جهانی تلاش می‌کند تا از این موقعیت برای توسعه و پیشرفت اقتصادی بهره‌مند شود. جدول زیر، مهمترین سازمان‌ها و توافقنامه‌های اقتصادی مرتبط با غنا و نقش آنها در سیاست خارجی و توسعه در این کشور آورده شده است.

جدول ۲: عضویت غنا در سازمان‌ها و نهادهای منطقه‌ای و جهانی

نام سازمان / پیمان	نوع / سطح	حوزه فعالیت	سال عضویت	مزایا و نقش برای غنا
جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا (ECOWAS)	منطقه‌ای	همکاری‌های اقتصادی، سیاسی و امنیتی؛ تسهیل تجارت و حرکت آزاد کالا و افراد	۱۹۷۵	ایفای نقش رهبری به دلیل ثبات و قدرت اقتصادی؛ دسترسی به بازار مشترک ۳۴۰ میلیون نفری؛ همکاری در مدیریت بحران و حفظ صلح منطقه‌ای.
منطقه تجارت آزاد قاره آفریقا (AfCFTA)	قاره‌ای	ایجاد بازار واحد در سراسر آفریقا؛ حذف تدریجی تعرفه‌ها و موانع تجاری	۲۰۱۹	میزیانی دبیرخانه این سازمان در آکرا، پایتخت غنا؛ نقش محوری در اجرای AfCFTA؛ دسترسی به بازار ۱.۳ میلیارد نفری و جذب سرمایه‌گذاری‌های قاره‌ای.
بانک جهانی	بین‌المللی	تأمین مالی پروژه‌های توسعه‌ای و زیربنایی؛ ارائه کمک‌های فنی	۱۹۵۷	دریافت وام و کمک‌های فنی برای پروژه‌های بزرگ زیرساختی مانند توسعه بنادر، تولید برق و آموزش و بهداشت.
صندوق بین‌المللی پول (IMF)	بین‌المللی	ثبات اقتصاد کلان، ارائه وام‌های حمایتی و مشاوره سیاستی	۱۹۵۷	حمایت در مدیریت بدهی و اجرای اصلاحات اقتصادی؛ کمک به تثبیت نرخ ارز و جذب سرمایه‌گذاری خارجی.
سازمان تجارت جهانی (WTO)	بین‌المللی	تنظیم قوانین تجارت جهانی، حل و فصل اختلافات تجاری	۱۹۹۵	بهره‌مندی از چارچوب قانونی و قواعد مشخص برای تجارت جهانی؛ بهبود دسترسی به بازارهای بین‌المللی و تنوع‌بخشی به صادرات.

(World Bank, 2024; ECOWAS, 2025; AfCFTA Secretariat, 2025; IMF, 2024; WTO, 2025)

غنا به عنوان اولین کشور در جنوب صحرای آفریقا که استقلال خود را به دست آورد، همیشه نقشی پیشگام در همگرایی منطقه‌ای ایفا کرده است. حضور غنا در سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای، فراتر از یک عضویت ساده است و نشان‌دهنده استراتژی هوشمندانه این کشور برای

تثبیت جایگاه خود به عنوان یک بازیگر کلیدی در غرب آفریقا و قاره است. این عضویت‌ها، رویکرد چندوجهی غنا را در جهت توسعه اقتصادی و افزایش نفوذ سیاسی غنا نشان می‌دهد. غنا یکی از اعضای بنیان‌گذار و تأثیرگذار جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا (ECOWAS) است. این سازمان برای غنا دو کارکرد اصلی دارد:

- کارکرد اقتصادی: با دسترسی به بازار بزرگ ۳۴۰ میلیون نفری اکوواس، غنا می‌تواند کالاهای تولیدی خود را بدون تعرفه به کشورهای همسایه صادر کند. بندرگاه‌های مهم این کشور مانند تما (Tema)، آن را به یک هاب ترانزیتی حیاتی برای کشورهای محصور در خشکی همچون بورکینافاسو و مالی تبدیل کرده است. این نقش، درآمد قابل توجهی از طریق تجارت ترانزیتی و خدمات لجستیکی برای غنا به ارمغان می‌آورد.

- کارکرد سیاسی و امنیتی: به دلیل ثبات سیاسی نسبی، غنا اغلب به عنوان یک میانجی در حل و فصل بحران‌های منطقه‌ای عمل می‌کند و نیروهای نظامی خود را در عملیات‌های صلح‌بانی اکوواس مشارکت می‌دهد. این امر اعتبار سیاسی این کشور را در منطقه افزایش می‌دهد.

مهم‌ترین نقطه قوت غنا در منطقه تجارت آزاد قاره آفریقا (AfCFTA)، میزبانی دبیرخانه افکفتا در پایتخت این کشور، آکرا است. این تصمیم استراتژیک، غنا را به مرکز دیپلماسی و سیاست‌گذاری تجاری قاره تبدیل کرده است.

- مزیت استراتژیک: میزبانی دبیرخانه، به غنا این امکان را می‌دهد تا در تدوین و اجرای قوانین و مقررات تجارت آزاد قاره‌ای نقشی محوری ایفا کند.

- فرصت اقتصادی: افکفتا پتانسیل تجاری غنا را چندین برابر می‌کند. این کشور می‌تواند با بهره‌گیری از زیرساخت‌های خود، به یک مرکز تولید و توزیع کالا برای کل قاره آفریقا تبدیل شود و از صادرات صرفاً مواد خام به سمت کالاهای با ارزش افزوده بالاتر حرکت کند.

عضویت در نهادهای مالی و تجاری جهانی، چارچوبی قانونی و منابع مالی لازم را برای تحقق اهداف توسعه‌ای غنا فراهم می‌آورد. دو نهاد مالی بین‌المللی بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول نقش حمایتی کلیدی برای غنا دارند.

- تأمین مالی: غنا از طریق بانک جهانی وام‌ها و کمک‌های مالی برای پروژه‌های زیربنایی عظیم مانند توسعه جاده‌ها، بنادر، و افزایش تولید برق دریافت می‌کند. این سرمایه‌گذاری‌ها برای بهبود محیط کسب‌وکار و جذب سرمایه‌گذاری خارجی حیاتی هستند.
- ثبات اقتصادی: صندوق بین‌المللی پول به غنا در مدیریت بحران‌های اقتصادی، کنترل تورم، و کاهش بدهی‌های عمومی کمک می‌کند. مشاوره‌های سیاستی این نهاد به غنا در اجرای اصلاحات مالی و پولی کمک می‌کند تا اعتماد سرمایه‌گذاران خارجی را جلب کرده و اقتصاد خود را با معیارهای جهانی همسو سازد.
- عضویت غنا در سازمان تجارت جهانی (WTO) برای این کشور اطمینان از دسترسی به بازارهای جهانی را فراهم می‌سازد. غنا از این طریق می‌تواند در چارچوبی قانونی و شفاف به تجارت بپردازد و در صورت بروز اختلافات تجاری، از منافع خود دفاع کند. این امر به ویژه برای صادرات محصولات اصلی غنا مانند کاکائو و طلا به بازارهای جهانی اهمیت دارد.
- به طور کلی، غنا یک رویکرد جامع و هماهنگ را دنبال می‌کند. این کشور با استفاده از اکوواس و افکفتا، نفوذ منطقه‌ای خود را گسترش می‌دهد و در عین حال، با بهره‌گیری از منابع مالی و مشاوره‌های فنی بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول، زیرساخت‌ها و ثبات اقتصادی خود را تقویت می‌کند. این استراتژی، غنا را به عنوان یک الگوی موفق در آفریقا و یک بازیگر مؤثر در نظام بین‌الملل معرفی کرده است.

۷. ساختار و وضعیت اقتصادی غنا

اقتصاد غنا در طول قرن بیستم و بیست‌ویکم مسیری متفاوت از بسیاری کشورهای آفریقایی را طی کرده است. این کشور نخستین مستعمره زیر صحرای آفریقا بود که در سال ۱۹۵۷ استقلال یافت و از همان ابتدا تلاش کرد با تکیه بر منابع طبیعی و سیاست‌های توسعه‌گرایانه، پایه‌های اقتصادی خود را بنا کند. سیاست‌های اقتصادی این کشور پس از استقلال را می‌توان به سه دوره اصلی تقسیم کرد:

دوره سوسیالیسم (۱۹۵۷-۱۹۶۶): پس از استقلال در سال ۱۹۵۷، دولت تحت رهبری قوام نکرومه سیاست‌های سوسیالیستی و ملی‌گرایانه را در پیش گرفت. هدف اصلی این سیاست‌ها کاهش وابستگی به غرب و دستیابی به خودکفایی اقتصادی بود. از اینرو اقدام زیر در پیش گرفته شد:

- ملی‌سازی: دولت بخش‌های کلیدی اقتصاد، از جمله معادن و صنایع بزرگ را ملی کرد. هدف از این اقدام، کنترل منابع طبیعی و افزایش سهم دولت از سود آن‌ها بود.
- سرمایه‌گذاری‌های دولتی: دولت پروژه‌های بزرگ زیرساختی مانند سد آکوسومبو^۱ برای تولید برق و کارخانه‌های دولتی راه‌اندازی کرد. این پروژه‌ها با هدف صنعتی‌سازی سریع و ایجاد فرصت‌های شغلی طراحی شده بودند (UC Press, n.d.).
- کنترل‌های اقتصادی: دولت کنترل شدیدی بر قیمت‌ها، واردات و ارز اعمال کرد. این سیاست‌ها منجر به کسری بودجه، بدهی بالا و کمبود کالا در بازار شد، زیرا تولید داخلی نتوانست پاسخگوی تقاضا باشد و سرمایه‌گذاران خارجی نیز از فضای کسب‌وکار دلسرد شدند (UC Press, n.d.).
- دوره بی‌ثباتی و تعدیل ساختاری (۱۹۶۶-۲۰۰۰): پس از سرنگونی نکرومه در سال ۱۹۶۶، غنا دوره‌ای از بی‌ثباتی سیاسی و اقتصادی را تجربه کرد که با کودتاهای متعدد و سیاست‌های متناقض همراه بود. در این دوره، اقتصاد غنا به شدت آسیب دید و تحولات زیر شکل گرفت:
- رکود اقتصادی: ناکارآمدی شرکت‌های دولتی، کاهش قیمت کاکائو در بازارهای جهانی و سوءمدیریت اقتصادی منجر به رکود شدید شد. تورم به سرعت افزایش یافت و زیرساخت‌ها رو به تخریب گذاشت.
- برنامه تعدیل ساختاری: در دهه ۱۹۸۰، دولت تحت فشار نهادهای بین‌المللی مانند صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی، برنامه‌های تعدیل ساختاری را اجرا کرد. این برنامه‌ها شامل خصوصی‌سازی شرکت‌های دولتی، کاهش هزینه‌های دولت و آزادسازی بازار بود. هدف این سیاست‌ها، احیای اقتصاد از طریق جذب سرمایه‌گذاری خارجی و افزایش بهره‌وری بود.
- آزادسازی: در این دوره، کنترل‌های قیمتی و تجاری به تدریج برداشته شدند و سیستم اقتصادی به سمت بازار آزاد حرکت کرد. این سیاست‌ها در ابتدا به رشد اقتصادی منجر شد، اما نابرابری اجتماعی را نیز افزایش داد، زیرا برخی از مردم از حذف یارانه‌ها و افزایش بیکاری آسیب دیدند (E-International Relations, 2015).

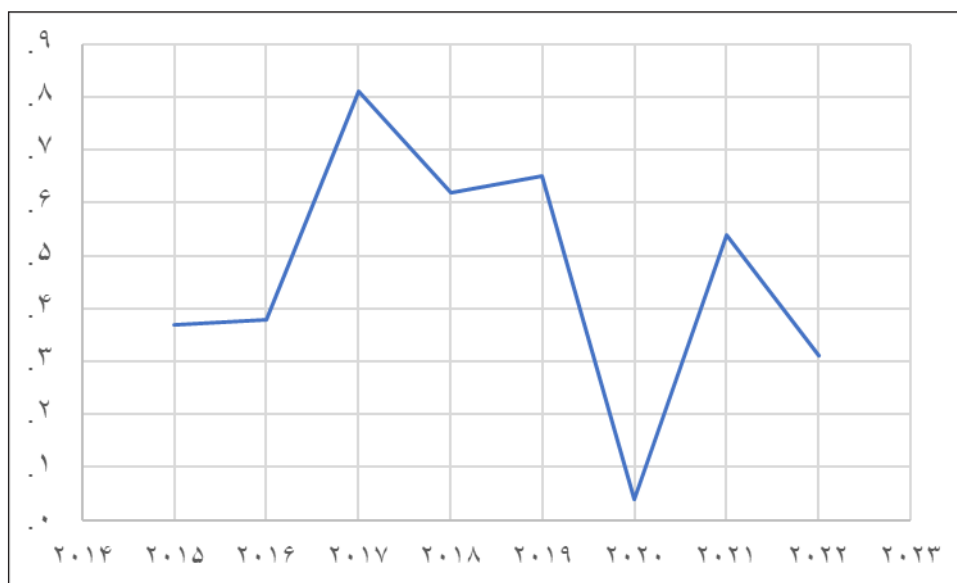
دوره آزادسازی و ثبات نسبی (۲۰۰۰-تاکنون): با بازگشت به دموکراسی در دهه ۲۰۰۰، غنا توانست به ثبات سیاسی نسبی دست یابد و سیاست‌های اقتصادی خود را بر مبنای آزادسازی بازار و جذب سرمایه‌گذاری خارجی پایدار کند.

- اقتصاد بازار آزاد: دولت‌های مختلف در غنا به سیاست‌های بازار آزاد پایبند ماندند و تلاش کردند فضای کسب‌وکار را برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی بهبود بخشند. این سیاست‌ها به رشد بخش خدمات و صنعت نفت کمک کرد (IMF, 2000).

- کشف نفت: کشف و آغاز تولید نفت در سال ۲۰۱۰، منبع جدیدی از درآمد را برای دولت فراهم کرد. غنا از این درآمد برای سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و بخش‌های دیگر استفاده کرده است، اگرچه مدیریت صحیح این درآمد همچنان یک چالش مهم باقی مانده است (Trade.gov, 2025).

با وجود رشد اقتصادی، غنا همچنان با چالش‌هایی مانند بدهی عمومی بالا، تورم و نوسانات قیمت کالاهای صادراتی (مانند طلا و کاکائو) روبرو است (World Bank, 2025). دولت در حال حاضر بر متنوع‌سازی اقتصاد، جذب سرمایه‌گذاری در بخش‌های غیرنفتی و مدیریت مالی تمرکز دارد. به طور کلی، غنا از سیاست‌های سوسیالیستی و ملی‌گرایانه اولیه به سمت یک اقتصاد باز و سرمایه‌داری حرکت کرده است. این تغییرات به رشد اقتصادی قابل توجهی منجر شده، اما در عین حال چالش‌هایی مانند نابرابری و آسیب‌پذیری در برابر نوسانات قیمت‌های جهانی را به همراه داشته است. غنا از سال ۲۰۱۵ به بعد رشد اقتصادی نوسانی داشته است که تحت تأثیر عواملی مانند نوسانات قیمت کالاهای صادراتی، سیاست‌های مالی دولت و بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ قرار گرفته است. در ادامه، نرخ رشد واقعی تولید ناخالص داخلی (GDP) غنا از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۲ در یک جدول آورده شده است.

نمودار ۲: نرم رشد غنا بین سالهای ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۳ (به درصد)



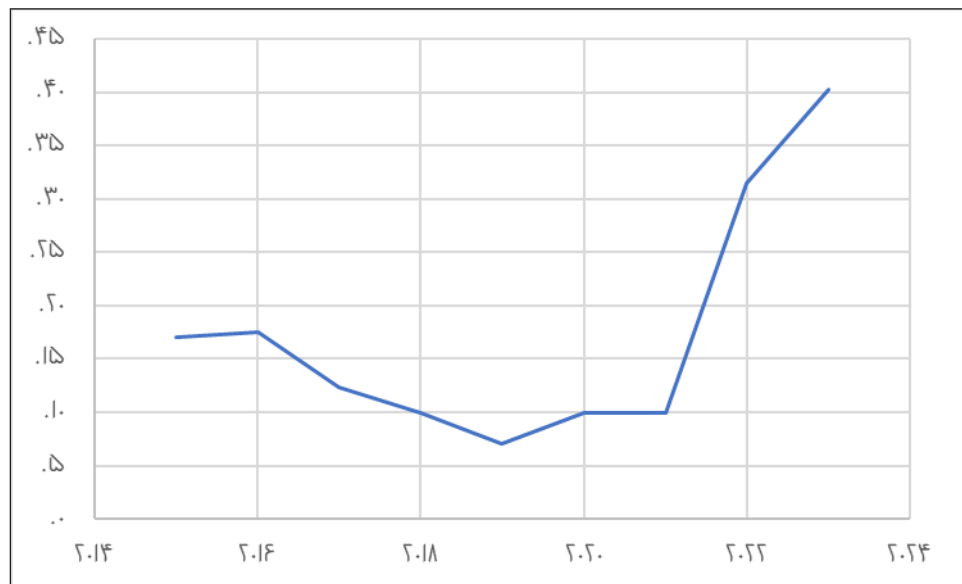
(World Bank, 2023 & IMF, 2023)

رشد اقتصادی غنا در دوره ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۲ با نوسانات قابل توجهی همراه بوده است که تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار داشته است. این کشور بین سالهای ۲۰۱۷-۲۰۱۹ رشد ۸.۱٪، یعنی بالاترین رشد اقتصادی خود را در این دوره ثبت کرد. این جهش عمدتاً به دلیل افزایش تولید نفت و گاز از میادین جدید نفتی بود. این رشد بالا در سالهای ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ نیز با نرخهای ۶.۲٪ و ۶.۵٪ ادامه یافت که نشان‌دهنده عملکرد قوی اقتصاد پیش از همه‌گیری بود.

در سال ۲۰۲۰، اقتصاد غنا به شدت تحت تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ قرار گرفت و نرخ رشد به ۰.۴٪ کاهش یافت. این رکود نتیجه اختلال در زنجیره‌های تأمین جهانی، کاهش تقاضا برای صادرات (مانند کاکائو) و محدودیت‌های داخلی بود. پس از رکود سال ۲۰۲۰، اقتصاد غنا در سال ۲۰۲۱ با نرخ رشد ۵.۴٪ به سرعت بهبود یافت. این بهبود به دلیل بازگشایی اقتصاد و افزایش فعالیت‌های تجاری بود. در سال ۲۰۲۲، رشد به ۳.۱٪ کاهش پیدا کرد که این کندی ناشی از چالش‌های اقتصادی داخلی مانند افزایش بدهی، تورم بالا و کاهش ارزش پول ملی بود.

نرخ تورم در غنا نیز وضعیت پیچیده‌ای را تجربه کرده است.

نمودار ۳: نرخ تورم در کشور غنا بین سالهای ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۳



(International Monetary Fund, 2024 – IMF & World Bank, 2024)

نرخ تورم غنا نشان‌دهنده یک دوره نوسان شدید است که به سه مرحله اصلی تقسیم می‌شود:

مرحله اول: کاهش تدریجی تورم (۲۰۱۵-۲۰۱۹): در این دوره، غنا شاهد یک روند کاهشی در نرخ تورم بود. تورم از ۱۷.۱٪ در سال ۲۰۱۵ به ۷.۱٪ در سال ۲۰۱۹ رسید. این موفقیت عمدتاً به دلیل سیاست‌های پولی انقباضی توسط بانک مرکزی غنا و همچنین ثبات نسبی قیمت‌های جهانی کالاها بود. دولت غنا در این سال‌ها تلاش کرد با کنترل هزینه‌ها و مدیریت نرخ بهره، ثبات اقتصادی را افزایش دهد.

مرحله دوم: آغاز افزایش تورم (۲۰۲۰-۲۰۲۱): این دوره با شروع همه‌گیری کووید-۱۹ همراه بود. اگرچه در سال ۲۰۲۰ نرخ تورم به ۹.۹٪ رسید، اما این افزایش نسبتاً جزئی بود. با این حال، در سال ۲۰۲۱ نیز نرخ تورم در همان سطح ۹.۹٪ باقی ماند که نشان‌دهنده تأثیرات پایدار اختلالات جهانی بر اقتصاد غنا بود. کاهش رشد اقتصادی و مشکلات زنجیره تأمین در این سال‌ها فشار را بر قیمت‌ها افزایش داد.

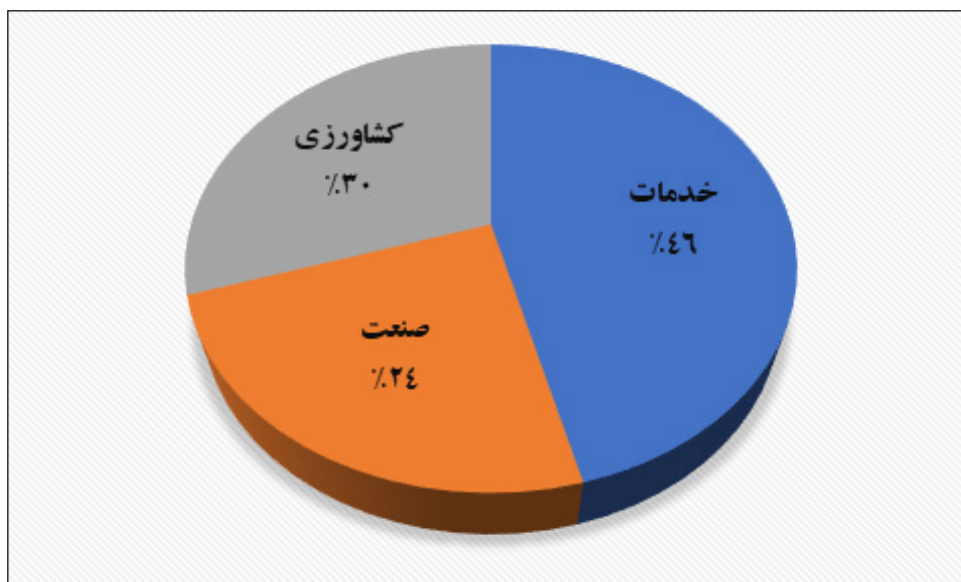
مرحله سوم: جهش تورم (۲۰۲۲-۲۰۲۳): این دوره نقطه اوج بحران تورم در غنا بود. نرخ تورم به طرز بی‌سابقه‌ای افزایش یافت و از ۹.۹٪ در سال ۲۰۲۱ به ۳۱.۵٪ در سال ۲۰۲۲ و سپس

به ۴۰.۳٪ در سال ۲۰۲۳ رسید.

اقتصاد غنا همواره بر پایه کشاورزی، صادرات مواد خام و بهره‌برداری از منابع معدنی استوار بوده، اما در دهه‌های اخیر به سمت تنوع‌بخشی و توسعه بخش خدمات حرکت کرده است. اقتصاد غنا ساختاری سه‌بخشی دارد که با سرعت در حال تغییر است:

- بخش خدمات با سهمی حدود ۴۶ درصد از تولید ناخالص داخلی، بزرگ‌ترین محرک اقتصاد است.
- بخش کشاورزی حدود ۳۰ درصد تولید ناخالص داخلی را تشکیل داده و بیش از نیمی از جمعیت فعال کشور را درگیر می‌کند.
- بخش صنعت با سهمی حدود ۲۴ درصد، عمدتاً بر استخراج معدن و نفت متمرکز است، هرچند صنایع تولیدی و ساختمانی نیز در حال رشد هستند (African Development Bank, 2024).

نمودار ۴: بخش‌های سه‌گانه اقتصاد غنا به درصد



۷.۱. کشاورزی

کشاورزی، ستون فقرات اقتصاد غنا بوده و سهمی حیاتی در تولید ناخالص داخلی این کشور دارد. این بخش با اشتغال ۵۲ درصد از نیروی کار اصلی‌ترین منبع اشتغال در غنا محسوب

می‌شود (MoFA Ghana, 2023). این رقم نشان‌دهنده اهمیت بالای کشاورزی در تأمین معیشت و امنیت غذایی است. غنا با داشتن شرایط آب و هوایی مناسب و خاک حاصلخیز، تنوع چشمگیری در تولید محصولات کشاورزی دارد. بخش کشاورزی در غنا به چند زیرمجموعه اصلی تقسیم می‌شود:

- **زراعت:** این بخش شامل تولید محصولات غذایی و صنعتی است. کاکائو به عنوان محصول اصلی صادراتی، نقشی حیاتی در ارزآوری دارد. همچنین، تولید محصولات غذایی پایه مانند ذرت، برنج، و کاساوا برای تأمین امنیت غذایی داخلی بسیار مهم است. این بخش بیش از ۹۰٪ از ارزش کل بخش کشاورزی غنا را به خود اختصاص می‌دهد. این سهم بزرگ عمدتاً به دلیل تولید کاکائو و سایر محصولات صادراتی و همچنین محصولات غذایی پایه مانند ذرت، برنج، و کاساوا است.

- **دامپروری:** دامپروری، اگرچه سهم کمتری در GDP دارد، اما نقش مهمی در تأمین پروتئین حیوانی و معیشت خانوارهای روستایی ایفا می‌کند. سهم دامپروری در ارزش کل بخش کشاورزی کمتر از ۵٪ است.

- **ماهیگیری:** غنا با داشتن خط ساحلی طولانی و منابع آبی داخلی، در بخش ماهیگیری نیز فعال است. این بخش علاوه بر تأمین غذای داخلی، صادرات نیز دارد. این بخش نیز سهمی حدود ۵٪ از کل بخش کشاورزی را به خود اختصاص می‌دهد.

دولت غنا تلاش‌های زیادی برای بهبود بهره‌وری کشاورزی، جذب سرمایه‌گذاری، و افزایش صادرات محصولات غیرکاکائویی انجام داده است. هدف این برنامه‌ها کاهش وابستگی به کاکائو و ایجاد یک بخش کشاورزی متنوع‌تر و پایدارتر است. با این حال، این بخش با چالش‌هایی مانند تغییرات اقلیمی، دسترسی محدود به فناوری، و نوسانات قیمت در بازارهای جهانی روبرو است. مهمترین محصولات بخش کشاورزی غنا به شرح زیر است:

کاکائو: کاکائو مهم‌ترین و اصلی‌ترین محصول کشاورزی غنا است و حدود ۷۵ درصد از کل درآمد حاصل از صادرات کشاورزی این کشور را تشکیل می‌دهد (Bank of Ghana, 2022). غنا دومین تولیدکننده بزرگ کاکائو در جهان است و به کیفیت بالا و طعم خاص کاکائوی خود شهرت دارد. این محصول نقشی حیاتی در اقتصاد، اشتغال‌زایی و ارزآوری برای این کشور ایفا می‌کند.

محصولات ریشه‌داز: این گروه شامل محصولاتی نظیر کاساوا، یام (سیب‌زمینی هندی) و کوکویم^۱ است. این محصولات بخش عمده‌ای از تولیدات غذایی داخلی غنا را تشکیل می‌دهند و سهم قابل توجهی در تأمین امنیت غذایی این کشور دارند.

غلات: غلاتی مانند ذرت، برنج و سورگوم بخش مهمی از تولیدات کشاورزی غنا را تشکیل می‌دهند. این محصولات عمدتاً برای مصرف داخلی کشت می‌شوند و سهم مشخصی از ارزش کل بخش کشاورزی دارند، هرچند غنا برای تأمین نیازهای خود در برخی غلات مانند برنج به واردات نیز وابسته است (MoFA Ghana, 2023).

محصولات صادراتی غیرستتی: این بخش شامل محصولاتی نظیر آناناس، موز، انبه و سبزیجات است که برای صادرات کشت می‌شوند و به تدریج در حال افزایش سهم خود در صادرات کشاورزی غنا هستند و به عنوان جایگزینی برای وابستگی بیش از حد به کاکائو مطرح شده‌اند. طبق گزارش‌های مرکز توسعه تجارت غنا، این بخش حدود ۶.۶ درصد از کل صادرات غیرکاکائویی را تشکیل می‌دهد (Ghana Export Promotion Authority, 2022).

۷.۲. صنعت و معدن

بخش صنعت در غنا، به عنوان یکی از ستون‌های اصلی اقتصاد این کشور، شامل فعالیت‌های مختلفی از جمله معدن، تولید، و ساختمان‌سازی است. اگرچه این بخش سهم کمتری در اشتغال‌زایی نسبت به کشاورزی دارد، اما نقش مهمی در تولید ناخالص داخلی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی ایفا می‌کند. پیشران‌های صنعتی غنا به سه بخش عمده تقسیم می‌شوند که در ادامه به آن‌ها پرداخته می‌شود:

۱. معدن: بخش معدن، اصلی‌ترین پیشران صنعتی غنا است. این کشور به دلیل ذخایر غنی طلا به «ساحل طلا» معروف است و یکی از بزرگترین تولیدکنندگان طلا در آفریقا و جهان است. علاوه بر طلا، غنا دارای ذخایر قابل توجهی از بوکسیت، منگنز، و الماس نیز است. فعالیت‌های معدنی، به‌ویژه استخراج طلا، سهم قابل توجهی در صادرات و ارزآوری کشور دارد. این معادن در مناطق مختلفی از این کشور پراکنده‌اند. مهمترین معادن و محل قرارگیری آن‌ها به شرح زیر است:

۱- Cocoyam یک نو گیاه با ریشه های نشاسته ای خوراکی.

معادن طلا: بخش عمده‌ای از معادن طلای غنا در کمربندهای گرین استون^۱ در مناطق جنوبی و غربی کشور واقع شده‌اند. این مناطق شامل موارد زیر هستند:

- منطقه آشانتی^۲: این منطقه به دلیل وجود معادن طلای بزرگ، از جمله معدن اوبیواسی^۳، شهرت جهانی دارد.

- منطقه غربی: معادن مهم دیگری مانند تارکوا^۴ و دامانگ^۵ در این منطقه قرار دارند.

- منطقه برونک-آهافو^۶: معادن جدیدی مانند آهافو^۷ در این منطقه فعال هستند.

غنا در سال‌های اخیر جایگاه خود را به عنوان بزرگترین تولیدکننده طلا در آفریقا تثبیت کرده است. میزان ذخایر طلای آن در حال تغییر است، اما تخمین‌ها نشان می‌دهد که ذخایر قابل توجهی طلا در این کشور وجود دارد.

معادن بوکسیت و منگنز: معادن بوکسیت غنا عمدتاً در مناطق شرقی و آشانتی قرار دارند. مهمترین معادن بوکسیت در آکیم^۸ و کیدو^۹ واقع شده‌اند. این معادن برای تولید آلومینیوم بسیار حیاتی هستند.

منگنز: معادن منگنز در غنا بیشتر در منطقه غربی، به‌ویژه در معادن نسوتا^{۱۰} قرار دارند. غنا یکی از تولیدکنندگان بزرگ منگنز در جهان است.

اطلاعات دقیق و به‌روز از میزان ذخایر بوکسیت و منگنز به صورت عمومی کمتر منتشر می‌شود، اما غنا در فهرست کشورهای دارای ذخایر غنی این مواد معدنی قرار دارد.

1-. Greenstone belts

2-. Ashanti Region

3-. Obuasi

4-. Tarkwa

5-. Damang

6-. Brong-Ahafo Region

7-. Ahafo

8-. Akim

9-. Kibi

10-. Nsuta

۲. معادن نفت و گاز

ذخایر نفت و گاز غنا به صورت فراساحلی^۱ در حوضه‌های رسوبی در خلیج گینه واقع شده‌اند. مهمترین میادین نفتی شامل موارد زیر است:

- میدان جوبیلی^۲: این میدان یکی از بزرگ‌ترین میادین نفتی کشف‌شده در غنا است. تولید تجاری گاز طبیعی از این میدان در سال ۲۰۱۴ آغاز شد و نقش مهمی در تأمین انرژی این کشور دارد.

- میدان اوو^۳: این میدان نیز دارای ظرفیت بسیار بالایی است.

- میدان سانکوف^۴: میدان دیگری که در آن شرکت‌های بزرگی مانند انی (Eni) ایتالیا فعالیت می‌کنند. این میدان حدود ۴۰ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی و ۵۰۰ میلیون بشکه نفت دارد.

شرکت‌های بین‌المللی بزرگی مانند ویتول (Vitol)، تولو غنا (Tullow Ghana)، اکیر انرژی (Aker Energy)، انی (Eni) و کوسموس انرژی (Kosmos Energy) در بخش نفت و گاز غنا فعالیت می‌کنند. همچنین، شرکت ملی نفت غنا (GNPC) نیز در زمینه اکتشاف و تولید نقش مهمی دارد.

غنا با بیش از ۷ میلیارد بشکه ذخیره نفتی، ششمین کشور آفریقا از نظر حجم ذخایر نفتی است و دارای ذخایر گازی به میزان ۶ تریلیون فوت مکعب برآورد شده است. این کشور برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بخش انرژی، قوانین و سیاست‌هایی را تصویب کرده و در تلاش است تا به یک قطب انرژی در غرب آفریقا تبدیل شود.

تا سال ۲۰۲۷، بیش از ۱۷ پروژه نفت و گاز در این کشور اجرا خواهد شد که شامل احداث یک مجتمع پالایشی و پتروشیمی با سه پالایشگاه و پنج کارخانه پتروشیمی است. این پروژه قصد دارد تا ۵۰ درصد از نیاز منطقه غرب آفریقا به فرآورده‌های نفتی را تأمین کند.

غنا دارای ذخایر قابل توجهی از گاز طبیعی در میادین فراساحلی خود است. این میادین اغلب

1-. Offshore

2-. Jubilee Field

3-. Ewo Field

4-. Sankofa Field

به صورت مشترک با ذخایر نفتی یافت می‌شوند و در حوضه‌های رسوبی در خلیج گینه قرار دارند. ذخایر گازی غنا در حدود ۲.۱ تریلیون فوت مکعب برآورد شده است. تولید گاز طبیعی تجاری از میدان جوبیلی در سال ۲۰۱۴ آغاز شد و در سال ۲۰۱۶ به حدود ۲۳ میلیارد فوت مکعب رسید.

گاز طبیعی نقش کلیدی در تأمین سوخت نیروگاه‌های تولید برق در غنا دارد و به کاهش وابستگی این کشور به واردات سوخت مایع کمک کرده است. غنا در حال تلاش برای تبدیل شدن به یک صادرکننده مهم گاز طبیعی مایع‌شده (LNG) در منطقه غرب آفریقا است. برای بهره‌برداری کامل از این ذخایر، پروژه‌هایی برای ساخت خطوط لوله و تأسیسات فرآوری گاز در حال اجرا هستند. شرکت‌هایی مانند Genser Energy در حال ساخت شبکه‌های خط لوله برای تأمین انرژی صنایع داخلی هستند.

۳. تولید (صنایع تبدیلی)

بخش تولیدی (صنایع تبدیلی) غنا، با وجود سهم کوچک‌تر نسبت به بخش‌های معدن و نفت، نقشی کلیدی در ایجاد ارزش افزوده، کاهش وابستگی به واردات، و ایجاد اشتغال ایفا می‌کند. این بخش با استفاده از مواد اولیه داخلی، به خصوص محصولات کشاورزی و مواد معدنی، به رشد و تنوع اقتصادی کشور کمک می‌کند. **فرآوری محصولات کشاورزی**، مهم‌ترین جزء صنایع تبدیلی غنا است. فرآوری محصولات کشاورزی باعث افزایش درآمد صادراتی و ایجاد زنجیره‌های ارزش در داخل کشور می‌شود.

- فرآوری کاکائو: غنا یکی از بزرگترین تولیدکنندگان کاکائو در جهان است. با این حال، به جای صادرات کاکائوی خام، بخش تولیدی این کشور به فرآوری آن می‌پردازد. کارخانه‌های بزرگ فرآوری، کاکائوی خام را به محصولاتی با ارزش افزوده بالا تبدیل می‌کنند. این محصولات شامل پودر کاکائو، کره کاکائو (برای تولید شکلات و محصولات آرایشی)، مایع کاکائو (برای تهیه شکلات) و شکلات آماده است. این فرآیند علاوه بر افزایش درآمد، اشتغال‌زایی بیشتری را نیز به همراه دارد.

- فرآوری سایر محصولات کشاورزی: علاوه بر کاکائو، غنا در فرآوری محصولات دیگری مانند انبه، آناناس، آجیل کاشو، روغن پالم و لاستیک طبیعی نیز فعالیت دارد. برای مثال،

آناناس‌های تازه پس از برداشت، به صورت کنسرو یا آبمیوه فرآوری شده و سپس به بازارهای بین‌المللی صادر می‌شوند. این صنایع به کشاورزان کمک می‌کنند تا از نوسانات قیمت محصولات خام در بازار جهانی کمتر آسیب ببینند.

- صنعت ذوب آلومینیوم: غنا دارای ذخایر غنی بوکسیت است، که ماده اولیه تولید آلومینیوم است. این کشور یکی از اولین کشورهای آفریقایی بود که صنعت ذوب آلومینیوم را توسعه داد. کارخانه والکوا^۱ که در سال ۱۹۶۶ در شهر تما تأسیس شد، در گذشته نقش مهمی در اقتصاد غنا داشت. این کارخانه با استفاده از انرژی تولیدی سد آکوسومبو، بوکسیت را به آلومینیوم تبدیل می‌کرد. این صنعت، یک نمونه برجسته از فرآوری مواد معدنی برای ایجاد ارزش افزوده است.

- تولید سیمان: با رشد بخش ساخت‌وساز و پروژه‌های زیربنایی، صنعت تولید سیمان در غنا رونق گرفته است. کارخانه‌های سیمان داخلی نیازهای بازار محلی را تأمین می‌کنند و وابستگی به واردات را کاهش می‌دهند. این صنعت به رشد شهرنشینی و توسعه پروژه‌های زیرساختی کمک می‌کند.

- صنایع نساجی و پوشاک: این بخش در غنا دارای پتانسیل بالایی برای رشد است. تولید منسوجات سنتی مانند کنته (Kente) و همچنین پوشاک مدرن، در حال توسعه است. دولت غنا از طریق طرح‌های مختلف به دنبال احیای این صنعت است تا با کالاهای وارداتی رقابت کند و فرصت‌های شغلی جدیدی ایجاد نماید.

- صنایع غذایی و آشامیدنی: این بخش نیز یکی از مهم‌ترین بخش‌های تولیدی است که به تولید نوشیدنی‌ها (نوشابه، آب میوه، آب معدنی) و محصولات غذایی فرآوری‌شده برای بازار داخلی می‌پردازد. این صنایع نقش مهمی در تأمین نیازهای روزمره مردم و کاهش وابستگی به واردات دارند.

در مجموع، بخش صنعت غنا به شدت به منابع طبیعی خود، به‌ویژه طلا و نفت، وابسته است. توسعه بخش تولید نیز عمدتاً بر پایه فرآوری محصولات کشاورزی است. دولت غنا تلاش می‌کند با تنوع‌بخشی به صنایع و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، این بخش را پایدارتر و

کمتر وابسته به نوسانات قیمت جهانی کالاها کند.

۷.۳. بخش خدمات

بخش خدمات یکی از مهم‌ترین و سریع‌ترین بخش‌های در حال رشد در اقتصاد غنا است و سهم قابل توجهی در تولید ناخالص داخلی و اشتغال‌زایی دارد. این بخش در سال‌های اخیر از بخش کشاورزی پیشی گرفته و به بزرگترین بخش اقتصادی این کشور تبدیل شده است. در حال حاضر در حدود ۴۶ درصد از تولید ناخالص داخلی غنا را تشکیل می‌دهد (IMF, 2023). این بخش همچنین حدود ۲۹ درصد از نیروی کار این کشور را در خود جای داده است که آن را به دومین منبع بزرگ اشتغال پس از کشاورزی تبدیل می‌کند. رشد این بخش به دلیل افزایش تقاضای داخلی و خارجی برای خدمات مختلف، بهبود زیرساخت‌ها و سیاست‌های دولت برای دیجیتالی‌سازی است. بخش خدمات غنا شامل طیف وسیعی از فعالیت‌ها است که مهمترین آن‌ها عبارتند از:

تجارت و بازرگانی: این زیربخش بزرگترین جزء خدمات است که شامل تجارت عمده‌فروشی و خرده‌فروشی می‌شود. بازرگانی نقشی حیاتی در توزیع کالاها از مراکز تولید به دست مصرف‌کنندگان ایفا می‌کند.

بخش مالی و بیمه: بخش مالی غنا به‌خوبی توسعه یافته و شامل بانک‌ها، شرکت‌های بیمه و مؤسسات مالی غیربانکی است. این بخش نقش مهمی در جذب سرمایه‌گذاری و تسهیل فعالیت‌های اقتصادی دارد.

حمل و نقل و ارتباطات: این زیربخش شامل حمل و نقل هوایی، زمینی و دریایی، و همچنین خدمات پستی و ارتباطات از راه دور (مانند تلفن همراه و اینترنت) است. رشد استفاده از تلفن همراه و اینترنت در سال‌های اخیر به توسعه چشمگیر این بخش کمک کرده است.

گردشگری: غنا با داشتن سواحل زیبا، جاذبه‌های تاریخی (مانند قلعه‌های ساحلی) و فرهنگی غنی، پتانسیل زیادی در بخش گردشگری دارد. این بخش به ایجاد اشتغال و جذب ارز خارجی کمک می‌کند. بر اساس آمارهای سازمان جهانی گردشگری (UNWTO) و گزارش‌های وزارت گردشگری، فرهنگ و هنرهای خلاق غنا، بخش گردشگری این کشور در سال‌های اخیر با نوسانات قابل توجهی روبرو بوده است. تعداد گردشگران خارجی ورودی به غنا در سال ۲۰۲۲

به حدود ۹۱۴,۸۹۲ نفر رسید که نشان‌دهنده بهبودی چشمگیر پس از همه‌گیری کووید-۱۹ است. این رقم نسبت به سال ۲۰۱۹ (پیش از همه‌گیری) که حدود ۱.۱۴ میلیون گردشگر وارد غنا شدند، کاهش داشته، اما روند صعودی آن نشان از بازگشت به حالت عادی دارد. در سال ۲۰۲۲، درآمد حاصل از گردشگری غنا تقریباً ۲.۵ میلیارد دلار آمریکا برآورد شد و سهم آن در تولید ناخالص داخلی (GDP) در حدود ۳.۵ درصد تشکیل می‌دهد. این بخش حدود ۶۹۵,۰۰۰ شغل ایجاد کرده است.

گردشگری در غنا، به دلیل تنوع جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و تاریخی، به چندین نوع اصلی تقسیم می‌شود که هر کدام جذابیت‌های منحصر به فردی برای گردشگران دارند:

۱. گردشگری تاریخی و فرهنگی: این نوع گردشگری، اصلی‌ترین و مهم‌ترین بخش صنعت گردشگری غنا است. قلعه‌های ساحلی مانند قلعه المینا^۱ و قلعه کیپ کاست^۲، که به عنوان میراث جهانی یونسکو ثبت شده‌اند، یادآور تاریخ درناک این دوران هستند و سالانه هزاران بازدیدکننده را جذب می‌کنند. همچنین غنا دارای بیش از ۱۰۰ گروه قومی و قبیله‌ای است که هر کدام فرهنگ، آداب و رسوم و جشنواره‌های خاص خود را دارند. جشنواره‌های رنگارنگ مانند فستیوال هوموو^۳ و فستیوال فتوتو^۴، فرصت‌هایی برای آشنایی با فرهنگ‌های محلی فراهم می‌کنند.

۲. گردشگری طبیعت و بوم‌گردی: غنا دارای اکوسیستم‌های متنوعی از جنگل‌های بارانی تا ساوانا است که آن را به مقصدی مناسب برای طبیعت‌گردی تبدیل می‌کند. پارک ملی کاکوم^۵ با پل معلق معروف خود که از بالای درختان جنگل بارانی عبور می‌کند، به گردشگران اجازه می‌دهد تا حیات وحش منطقه را از بالا مشاهده کنند. پارک ملی موله^۶ نیز بزرگترین پارک حیات وحش در غنا است که محل زندگی فیل‌ها، بوفالوها و انواع پرندگان است.

۳. گردشگری ساحلی و تفریحی: غنا با داشتن بیش از ۵۰۰ کیلومتر خط ساحلی در امتداد

1- Elmina Castle

2- Cape Coast Castle

3- Homowo

4- Fetu Afahye

5- Kakum National Park

6- Mole National Park

خلیج گینه، سواحل زیبا و آرامی را برای گردشگران فراهم می‌کند. سواحل‌های مانند سفویو^۱، کوا^۲ و کوکوروبای^۳ به دلیل فضای آرام، تفریحات آبی و امکانات رفاهی خود مورد علاقه بازدیدکنندگان قرار دارند.

۴. گردشگری تجاری و کنفرانس: آکرا، پایتخت غنا، به عنوان یک مرکز تجاری و مالی در غرب آفریقا شناخته می‌شود. بسیاری از مسافران به دلیل فعالیت‌های تجاری، شرکت در کنفرانس‌ها و نمایشگاه‌ها به غنا سفر می‌کنند. این نوع گردشگری به رشد بخش خدمات هتل‌داری و حمل و نقل کمک می‌کند.

خدمات دولتی و عمومی: این بخش شامل خدمات بهداشت، آموزش و پرورش و سایر خدمات عمومی است که توسط دولت ارائه می‌شود و بخش بزرگی از نیروی کار را در خود جای داده است.

خدمات فناوری اطلاعات: این بخش نوظهور، به سرعت در حال رشد است و پتانسیل بالایی برای جذب سرمایه‌گذاری و ایجاد شغل برای جوانان متخصص دارد. دولت غنا با ارائه مشوق‌ها و توسعه زیرساخت‌ها، از این بخش حمایت می‌کند.

در دهه اخیر، دولت غنا اصلاحات ساختاری متعددی را در پیش گرفته است؛ از جمله دیجیتالی‌سازی نظام مالیاتی، توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر و تلاش برای جذب سرمایه‌گذاری در صنایع تبدیلی. هدف اصلی، کاهش وابستگی به صادرات مواد خام و حرکت به سمت صنعتی‌سازی و ایجاد ارزش افزوده است.

۸. تجارت و بازرگانی غنا

وضعیت تجارت غنا به شدت تحت تأثیر نوسانات قیمت‌های جهانی کالاهای اصلی صادراتی آن، یعنی طلا، نفت و کاکائو قرار دارد. در سال‌های اخیر، غنا عمدتاً تراز تجاری مثبت داشته، به این معنی که ارزش صادرات آن از ارزش وارداتش بیشتر بوده است. در سال ۲۰۲۲، غنا یک مازاد تجاری (تراز مثبت) قابل توجه به میزان حدود ۲.۸ میلیارد دلار آمریکا ثبت کرد (Bank of Ghana, 2023). این مازاد در مقایسه با مازاد ۱.۴ میلیارد دلاری در سال ۲۰۲۱، افزایش چشمگیری

1-. Cofyo

2-. Kwebo

3-. Kokrobite

داشت. این رشد عمدتاً به دلیل افزایش قیمت طلا و نفت در بازارهای جهانی بود.

ارزش کل صادرات غنا در سال ۲۰۲۲ به ۱۶.۹ میلیارد دلار آمریکا رسید. سهم طلا در صادرات این کشور بیش از ۶.۷ میلیارد دلار بوده که بالاترین میزان در تاریخ غنا محسوب می‌شود. صادرات نفت خام در سال ۲۰۲۲ حدود ۵.۵ میلیارد دلار بوده است. صادرات کاکائو و فرآورده‌های آن نیز به میزان حدود ۲.۱ میلیارد دلار بوده است.

ارزش کل واردات غنا در سال ۲۰۲۲ بالغ بر ۱۴.۱ میلیارد دلار آمریکا بود (Ghana Statistical Service, 2023). مهمترین اقلام وارداتی شامل فرآورده‌های نفتی، ماشین‌آلات و کالاهای مصرفی بودند.

طرف‌های تجاری غنا دارای تنوع است و کشورهای مختلفی از قاره آسیا، اروپا و آفریقا را در بر دارد. عمده‌ترین شرکای تجاری غنا از نظر ارزش کل مبادلات (صادرات و واردات) در سال ۲۰۲۲ در جدول زیر آمده است:

جدول ۳: شرکای تجاری کشور غنا بر مبنای ارزش کل مبادلات در سال ۲۰۲۲

ردیف	کشور شریک تجاری	ارزش تقریبی کل مبادلات تجاری
۱	چین	۸.۶ میلیارد دلار آمریکا
۲	سوئیس	۶.۳ میلیارد دلار آمریکا
۳	امارات متحده عربی	۵.۹ میلیارد دلار آمریکا
۴	هند	۵.۲ میلیارد دلار آمریکا
۵	هلند	۲.۱ میلیارد دلار آمریکا
۶	آفریقای جنوبی	۱.۵ میلیارد دلار آمریکا

(Ghana Statistical Service, 2023 & Bank of Ghana, 2023)

صادرات غنا عمدتاً بر پایه مواد خام و محصولات کشاورزی است. سه قلم اصلی صادراتی این کشور شامل طلا، نفت خام و کاکائو هستند که سهم عمده‌ای در درآمدهای ارزی غنا دارند. در ادامه، این محصولات به همراه کشورهای مقصد و ارزش تقریبی صادراتی آن‌ها در یک جدول ارائه شده است.

جدول ۴: صادرات غنا و کشورهای مقصد همراه با ارزش آنها در سال ۲۰۲۲

محصول صادراتی	کشورهای مقصد اصلی	ارزش تقریبی صادرات
طلا	سوئیس، امارات متحده عربی، هند، آفریقای جنوبی	۶.۷ میلیارد دلار آمریکا
نفت خام	چین، هند، هلند، آفریقای جنوبی	۵.۵ میلیارد دلار آمریکا
کاکائو	هلند، بلژیک، آلمان، مالزی	۲.۱ میلیارد دلار آمریکا
سایر محصولات (مانند انبه، آناناس، آجیل کاشو، چوب)	بریتانیا، ایالات متحده، فرانسه	-

(Ghana Statistical Service, 2023 & World Trade Organization, 2023)

جدول صادرات غنا در سال ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که اقتصاد این کشور وابستگی شدیدی به سه محصول اصلی (طلا، نفت خام و کاکائو) دارد. این کالاها بخش عمده‌ای از درآمد ارزی غنا را تشکیل می‌دهند و به همین دلیل، اقتصاد کشور در برابر نوسانات قیمت‌های جهانی این محصولات بسیار آسیب‌پذیر است.

- طلا: با ارزش صادراتی ۶.۷ میلیارد دلار، طلا مهم‌ترین کالای صادراتی غنا است. این کشور برای صادرات طلا به بازارهایی مانند سوئیس و امارات متحده عربی وابسته است که به عنوان مراکز جهانی تجارت طلا شناخته می‌شوند.

- نفت خام: نفت خام با صادرات ۵.۵ میلیارد دلار، دومین منبع درآمدی مهم غنا است. کشورهای بزرگ آسیایی مانند چین و هند، به عنوان بزرگترین واردکنندگان انرژی در جهان، مقاصد اصلی نفت غنا هستند.

- کاکائو: غنا دومین تولیدکننده بزرگ کاکائو در جهان است و با ۲.۱ میلیارد دلار صادرات، کاکائو سومین کالای صادراتی مهم این کشور محسوب می‌شود. کشورهای اروپایی مانند هلند و بلژیک که قطب‌های اصلی فرآوری کاکائو در جهان هستند، مقاصد اصلی این محصول به شمار می‌روند.

وابستگی به سه محصول اصلی، بزرگترین چالش اقتصاد غنا است. کاهش قیمت هر یک از این کالاها در بازارهای جهانی می‌تواند به کاهش درآمد ملی و فشار بر تراز تجاری منجر شود. در حال حاضر، دولت غنا تلاش می‌کند با تنوع‌بخشی به صادرات (مانند انبه، آناناس و آجیل کاشو)، وابستگی خود را به این سه محصول کاهش دهد. با این حال، همانطور که جدول نشان

می‌دهد، ارزش صادرات این محصولات در مقایسه با طلا، نفت و کاکائو هنوز بسیار ناچیز است و راه زیادی تا رسیدن به تنوع اقتصادی پایدار در پیش است.

بر اساس داده‌های سال ۲۰۲۲، مهم‌ترین کشورهای صادرکننده کالا به غنا از نظر ارزش به شرح زیر است:

جدول ۵: واردات غنا از کشورهای مختلف همراه با ارزش آنها در سال ۲۰۲۲

کشور صادرکننده	ارزش تقریبی واردات	اقلام اصلی وارداتی
چین	۵.۹ میلیارد دلار آمریکا	ماشین‌آلات، تجهیزات الکترونیکی، کالاهای مصرفی، پوشاک
ایالات متحده	۱.۸ میلیارد دلار آمریکا	وسایل نقلیه، ماشین‌آلات، دارو، برنج
هند	۱.۷ میلیارد دلار آمریکا	محصولات نفتی، دارو، برنج
بریتانیا	۱.۶ میلیارد دلار آمریکا	وسایل نقلیه، ماشین‌آلات، فرآورده‌های نفتی
هلند	۱.۴ میلیارد دلار آمریکا	فرآورده‌های نفتی، مواد غذایی، کالاهای صنعتی
نیجریه	۱.۲ میلیارد دلار آمریکا	نفت خام و فرآورده‌های نفتی

(Ghana Statistical Service, 2023 & World Trade Organization, 2023)

داده‌های جدول نشان می‌دهد که چین با فاصله قابل توجهی بزرگترین منبع واردات برای غنا است. این امر نشان‌دهنده وابستگی عمیق غنا به واردات کالاهای چینی، به ویژه در حوزه‌های ماشین‌آلات، تجهیزات الکترونیکی و کالاهای مصرفی است. این وابستگی، هرچند به تأمین نیازهای داخلی کمک می‌کند، اما غنا را در برابر نوسانات اقتصادی و تغییرات سیاست‌های تجاری چین ممکن است دچار چالش کند. مهم‌ترین اقلام و کالاهای وارداتی غنا از کشورهای مختلف به شرح زیر است:

- ماشین‌آلات و وسایل نقلیه: واردات قابل توجه ماشین‌آلات، تجهیزات و وسایل نقلیه از کشورهایمانند ایالات متحده و بریتانیا نشان می‌دهد که غنا در حال سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و بخش‌های تولیدی است. این واردات برای توسعه پروژه‌های صنعتی و حمل‌ونقل ضروری هستند.

- مواد غذایی و دارو: واردات محصولات غذایی مانند برنج از هند و ایالات متحده، و همچنین دارو از هند، نشانگر نیاز غنا به تأمین امنیت غذایی و بهداشتی از طریق واردات است.

- وابستگی به فرآورده‌های نفتی: با وجود اینکه غنا خود یک تولیدکننده نفت خام است،

واردات قابل توجه فرآورده‌های نفتی از کشورهای مانند نیجریه و هلند نشان می‌دهد که این کشور ظرفیت پالایش کافی برای تأمین نیازهای داخلی خود را ندارد. این وابستگی به واردات سوخت، غنا را در برابر نوسانات قیمت نفت در بازارهای جهانی بسیار آسیب‌پذیر می‌کند و می‌تواند منجر به تورم داخلی و فشار بر تراز تجاری شود.

در مجموع، ساختار واردات غنا بیانگر یک اقتصاد در حال توسعه است که برای پیشرفت خود به واردات کالاهای سرمایه‌ای نیاز دارد، اما در عین حال به شدت به کالاهای مصرفی و سوخت وارداتی وابسته است. تنوع‌بخشی به منابع وارداتی و سرمایه‌گذاری در صنایع داخلی برای کاهش این وابستگی‌ها، از مهم‌ترین چالش‌های اقتصادی پیش روی غنا است.

۹. سرمایه‌گذاری در غنا

مهم‌ترین کشورهای که در غنا سرمایه‌گذاری کرده‌اند، شامل چین، بریتانیا، آفریقای جنوبی، ایالات متحده و هند هستند. این کشورها در بخش‌های مختلفی از جمله منابع طبیعی، زیرساخت‌ها و خدمات، سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی انجام داده‌اند.

جدول ۶: سرمایه‌گذاری کشورهای مختلف همراه به زمینه‌های مرتبط در سال ۲۰۲۲ در غنا

کشور	زمینه‌های کلیدی سرمایه‌گذاری
چین	زیرساخت: ساخت جاده، بندر و راه‌آهن؛ انرژی: پروژه‌های برق آبی و نیروگاه‌ها؛ تجارت: واردات و صادرات کالا
بریتانیا	نفت و گاز: سرمایه‌گذاری در میدین فراساحلی؛ خدمات مالی: بانکداری و بیمه؛ معدن: استخراج طلا و سایر مواد معدنی
آفریقای جنوبی	مخابرات: شرکت‌های بزرگ ارتباطی مانند MTN؛ بانکداری: خدمات مالی و سرمایه‌گذاری؛ معدن: استخراج طلا
ایالات متحده	نفت و گاز: اکتشاف و تولید مانند شرکت Kosmos Energy؛ فناوری و ارتباطات: خدمات فناوری اطلاعات؛ معدن
هند	تولید: صنایع دارویی و شیمیایی؛ خدمات: فناوری اطلاعات و ارتباطات؛ کشاورزی: فراآوری محصولات کشاورزی

(GIPC, 2023 & UNCTAD, 2024 & World Bank, 2023)

جدول سرمایه‌گذاری‌های خارجی در غنا نشان می‌دهد که این کشور به دلیل ثبات سیاسی و منابع غنی، به یک مقصد جذاب برای سرمایه‌گذاران بین‌المللی تبدیل شده است. نوع سرمایه‌گذاری‌ها و کشورهای سرمایه‌گذار، تصویر واضحی از روابط اقتصادی غنا با جهان را

ارائه می‌دهد. سرمایه‌گذاری چین عمدتاً بر زیرساخت‌های استراتژیک مانند جاده‌ها، بنادر و پروژه‌های انرژی متمرکز است. این نوع سرمایه‌گذاری‌ها اغلب توسط دولت چین حمایت می‌شوند و هدف از آن‌ها تسهیل تجارت و تقویت نفوذ اقتصادی این کشور در منطقه غرب آفریقا است. بریتانیا و ایالات متحده: نیز به عنوان سرمایه‌گذاران سستی، در بخش‌های پربازده مانند نفت، گاز و معدن (به‌ویژه طلا) حضور قوی دارند. سرمایه‌گذاری‌های آن‌ها بیشتر از سوی شرکت‌های خصوصی بزرگ هدایت می‌شود و با هدف بهره‌برداری از منابع طبیعی غنا انجام می‌شود. حضور پررنگ آفریقای جنوبی در بخش مخابرات و خدمات مالی نشان‌دهنده نقش این کشور به عنوان یک قدرت اقتصادی منطقه‌ای در آفریقا است. شرکت‌های آفریقای جنوبی از طریق ارائه خدمات و فناوری، نفوذ خود را در بازارهای قاره گسترش می‌دهند. سرمایه‌گذاری هند بیشتر به سوی بخش تولیدی و فرآوری (مانند دارو) و فناوری اطلاعات گرایش دارد. این امر نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاران هندی به دنبال استفاده از بازار داخلی غنا و نیروی کار آن برای تولید محصولات نهایی هستند.

بطور کلی با وجود تنوع سرمایه‌گذاران، بخش عمده‌ای از سرمایه‌گذاری‌ها همچنان در زمینه‌های مرتبط با منابع طبیعی (نفت، گاز، طلا) انجام می‌شود. این امر درآمدهای غنا را تضمین می‌کند، اما در عین حال، اقتصاد این کشور را در برابر نوسانات قیمت کالاها آسیب‌پذیر می‌سازد. تمرکز بر زیرساخت‌ها و خدمات (مانند مخابرات و مالی) نشان می‌دهد که غنا به یک مقصد برای سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت و توسعه‌ای نیز تبدیل شده است. این روند به رشد پایدارتر اقتصاد غنا در آینده کمک خواهد کرد. از سوی دیگر، هر کشور سرمایه‌گذار، الگوی متفاوتی را در پیش گرفته است؛ یعنی از مدل زیرساختی چین تا مدل بهره‌برداری از منابع بریتانیا و مدل خدماتی آفریقای جنوبی در حوزه سرمایه‌گذاری در غنا وجود دارد.

۱۰. روابط تجاری و اقتصادی ایران و غنا

روابط تجاری و اقتصادی میان ایران و غنا از نظر تاریخی، رابطه‌ای محدود و متأثر از تحولات سیاسی و اقتصادی هر دو کشور بوده است. این روابط را می‌توان به سه دوره اصلی تقسیم کرد: دوران ابتدایی (قبل از دهه ۲۰۰۰): در این دوره، روابط اقتصادی و تجاری بین دو کشور بسیار ناچیز و عمدتاً غیرمستقیم بود. هر دو کشور درگیر مسائل داخلی و روابط بین‌المللی متفاوتی

بودند و عملاً هیچ زیرساخت تجاری یا توافق‌نامه اقتصادی دوجانبه‌ای برای تسهیل مبادلات وجود نداشت.

دوره رشد و همکاری (دهه ۲۰۰۰ و اوایل ۲۰۱۰): این مقطع، مهم‌ترین و فعال‌ترین دوره در تاریخ روابط اقتصادی دو کشور به شمار می‌رود. با اتخاذ سیاست «نگاه به آفریقا» از سوی دولت وقت ایران، تلاش‌هایی برای گسترش روابط با کشورهای آفریقایی از جمله غنا آغاز شد.

- توافق‌نامه‌ها: در این دوره، چندین هیئت تجاری و اقتصادی میان دو کشور تبادل شد و توافق‌نامه‌های اولیه برای تشکیل کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی به امضا رسید. هدف از این توافق‌ها، افزایش حجم مبادلات تجاری، همکاری در زمینه‌های انرژی، کشاورزی و سرمایه‌گذاری بود.

- پتانسیل تجاری: در این مقطع، پتانسیل‌هایی برای مبادله کالاها شناسایی شد. ایران می‌توانست محصولات صنعتی، پتروشیمی و تجهیزات نفتی را به غنا صادر کند، در حالی که غنا قادر بود محصولات کشاورزی مانند کائو و میوه‌های گرمسیری را به ایران عرضه کند. با این حال، حجم واقعی تجارت هیچ‌گاه به سطح قابل توجهی نرسید و بیشتر در حد توافقات و پتانسیل‌ها باقی ماند.

دوره چالش و رکود (از اواسط دهه ۲۰۱۰ تا کنون): با تشدید تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران در اواسط دهه ۲۰۱۰، روابط اقتصادی با غنا عملاً با موانع جدی روبرو شد.

روابط ایران و غنا چند وجهی بوده و شامل همکاری‌های اقتصادی، تجاری، فرهنگی و سیاسی است. این روابط بر پایه‌ی یک موافقت‌نامه بازرگانی که در سال ۱۳۸۴ به تصویب رسیده، استوار است.

همکاری‌های دو کشور در بخش‌های مختلفی از جمله کشاورزی، نفت، گاز، پتروشیمی، معدن و دارو شکل گرفته است. در اجلاس هفتم کمیسیون مشترک، یادداشت تفاهم‌هایی در زمینه‌های گمرکی، کشاورزی و بهداشتی امضا شد. کمیسیون مشترک دایمی همکاری‌های اقتصادی ایران و غنا یکی از موفق‌ترین کمیسیون‌ها بوده و موافقت‌نامه‌ها و قراردادهای مختلفی در چارچوب آن به امضا رسیده است. اجلاس هفتم این کمیسیون در تهران برگزار شد و در آن بر لزوم اجرای کامل توافقات قبلی و تعریف موضوعات جدید همکاری تأکید شد. روابط تجاری

و اقتصادی ایران و غنا در طول تاریخ خود شامل چند توافق‌نامه و سند همکاری بوده است که عمدتاً در دوره‌های مشخصی از روابط دیپلماتیک دو کشور به امضا رسیده‌اند. این توافق‌نامه‌ها بیشتر بر چارچوب‌سازی برای همکاری‌های آینده متمرکز بوده‌اند. مهم‌ترین توافق‌نامه‌ها و معاهدات بین دو کشور عبارتند از:

- تشکیل کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی (دهه ۲۰۰۰): در دوران سیاست «نگاه به آفریقا» دولت ایران، یکی از مهم‌ترین اقدامات، توافق برای تشکیل یک کمیسیون مشترک اقتصادی بود. هدف این کمیسیون، شناسایی فرصت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری متقابل، رفع موانع موجود و افزایش حجم مبادلات تجاری بود. جلسات این کمیسیون در هر دو پایتخت، تهران و آکرا، برگزار شد.
- توافق‌نامه همکاری در زمینه کشاورزی و شیلات (دهه ۲۰۰۰): با توجه به ظرفیت‌های بالای غنا در بخش کشاورزی و شیلات و نیاز ایران به محصولات غذایی، تفاهم‌نامه‌هایی در این زمینه به امضا رسید. این توافق‌نامه‌ها بر همکاری در زمینه کشت محصولات گرمسیری، شیلات و انتقال تجربیات فنی تمرکز داشتند.
- مذاکرات در زمینه انرژی و نفت (اوایل دهه ۲۰۱۰): با کشف میادین نفتی در غنا و نیاز این کشور به پالایش و دانش فنی در صنعت نفت و گاز، مذاکراتی میان شرکت‌های ملی نفت دو کشور برای همکاری‌های بالقوه صورت گرفت. این مذاکرات عمدتاً در سطح تفاهمات اولیه باقی ماند و به قراردادهای اجرایی تبدیل نشد.
- توافق‌نامه‌های فرهنگی و علمی: علاوه بر توافقات اقتصادی، اسنادی نیز در زمینه همکاری‌های فرهنگی، علمی و آموزشی میان دانشگاه‌ها و نهادهای مربوطه به امضا رسیده است که به تسهیل ارتباطات انسانی و فرهنگی کمک کرده است (Ministry of Foreign Affairs of Iran, 2012 & Ghana Ministry of Foreign Affairs and Regional Integration, 2012).

بررسی آمار رسمی نشان می‌دهد که مبادلات تجاری و اقتصادی میان ایران و غنا در سال‌های اخیر بسیار محدود بوده و حجم آن در مقایسه با سایر شرکای تجاری دو کشور، ناچیز است. به دلیل حجم پایین و نوسانات شدید، داده‌های مربوط به سال‌های اخیر به صورت یکپارچه و

کامل در دسترس نیست. با این حال، می‌توان روند کلی مبادلات و نوع کالاهای مورد مبادله را در جدول زیر مشاهده کرد.

جدول ۷: مبادلات تجاری ایران و غنا از ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۲ (به میلیون دلار)

سال	صادرات ایران به غنا	واردات ایران از غنا	کالاهای اصلی
۲۰۱۵	۱.۸	۰.۴	صادرات: قیر، پتروشیمی / واردات: کاکائو، قهوه
۲۰۱۶	۲.۱	۰.۵	صادرات: پلاستیک، مواد شیمیایی / واردات: کاکائو، میوه
۲۰۱۷	۱.۴	۰.۳	صادرات: مواد پلاستیکی، خرما / واردات: کاکائو
۲۰۱۸	۰.۶	۰.۱	صادرات: داروها / واردات: کاکائو
۲۰۱۹	۰.۲	۰.۱	صادرات: مواد شیمیایی / واردات: کاکائو
۲۰۲۰	۰.۱	۰.۱	صادرات: مواد پلاستیکی / واردات: کاکائو
۲۰۲۱	۰.۱۵	۰.۰۵	صادرات: مواد پتروشیمی / واردات: کاکائو
۲۰۲۲	۰.۲	۰.۱	صادرات: مواد پلاستیکی / واردات: کاکائو

بر اساس داده‌های جدول، کل مبادلات تجاری بین دو کشور در هیچ سالی به چند میلیون دلار نرسیده است. این امر نشان‌دهنده نبود یک همکاری اقتصادی پایدار و ساختارمند است. اصلی‌ترین دلایل این حجم پایین تجارت، تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران است که باعث ایجاد موانع بانکی و مالی شدید برای انجام معاملات شده است. همچنین، فقدان خطوط کشتیرانی مستقیم و زیرساخت‌های لازم، تجارت را دشوار کرده است. کالاهای مبادله‌شده عمدتاً به دو دسته تقسیم می‌شوند؛ ایران به غنا محصولات پتروشیمی و پلاستیک صادر می‌کند و در مقابل، غنا نیز مقادیر بسیار اندکی از کاکائو و محصولات کشاورزی را به ایران صادر می‌کند. این امر نشان‌دهنده عدم تنوع در تجارت دوجانبه و وابستگی به چند کالای محدود است.

۱۰.۱. پتانسیل‌های تجاری بین ایران و غنا

مهم‌ترین زمینه‌های بازرگانی و تجارت ایران و غنا، بیشتر بر پتانسیل‌های موجود استوار است و حجم مبادلات فعلی مدنظر قرار نگرفته است. با توجه به ساختارهای اقتصادی مکمل این دو کشور، فرصت‌هایی برای تجارت دوجانبه در بخش‌های مختلفی وجود دارد.

زمینه‌های صادراتی ایران به غنا: ایران می‌تواند محصولات خود را به غنا صادر کند که غنا برای توسعه و مصرف داخلی به آنها نیاز دارد:

- پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی: با وجود اینکه غنا تولیدکننده نفت خام است، برای تأمین نیازهای داخلی خود به واردات فرآورده‌های نفتی پالایش شده وابسته است. محصولات پتروشیمی ایران نیز می‌تواند در صنایع غنا مورد استفاده قرار گیرد.
- محصولات صنعتی و ساختمانی: با توجه به نیاز غنا به توسعه زیرساخت‌ها، ایران می‌تواند در زمینه صادرات سیمان، مصالح ساختمانی، فولاد و تجهیزات صنعتی فعالیت داشته باشد.
- دارو و تجهیزات پزشکی: ایران در زمینه تولید دارو و تجهیزات پزشکی به خودکفایی نسبی رسیده است و می‌تواند این محصولات را به بازار غنا صادر کند.
- وسایل نقلیه و قطعات یدکی: محصولات خودروسازان ایرانی می‌توانند با توجه به قیمت رقابتی، در بازار غنا جایگاه مناسبی پیدا کنند.
- زمینه‌های صادراتی غنا به ایران: غنا نیز می‌تواند محصولات کشاورزی و مواد خام زیر را به ایران صادر کند:
 - کاکائو و فرآورده‌های آن: ایران به عنوان یک بازار مصرف بزرگ برای محصولات شکلات و کاکائو، می‌تواند واردکننده اصلی کاکائو از غنا باشد.
 - محصولات کشاورزی گرمسیری: محصولاتی مانند آناناس، آجیل، و انبه که در غنا به وفور یافت می‌شوند، می‌توانند به بازار ایران صادر شوند.
 - چوب و الوار: غنا دارای جنگل‌های غنی است و می‌تواند در زمینه صادرات چوب و الوار فعالیت داشته باشد.
- موانع تجاری میان ایران و غنا عمدتاً ریشه در مسائل مالی، لجستیکی و سیاسی دارد که باعث شده حجم مبادلات تجاری در سطح بسیار پایینی باقی بماند. این موانع به شرح زیر است:
 ۱. موانع بانکی و مالی: این مساله بزرگترین مانع در روابط تجاری ایران و غنا است. به دلیل تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران، بانک‌های کشور غنا و شرکت‌های مالی بین‌المللی از انجام تراکنش‌های مستقیم با طرف‌های ایرانی خودداری می‌کنند. این امر باعث می‌شود که:
 - انتقال پول و انجام پرداخت‌های تجاری تقریباً غیرممکن شود.

- ریسک مالی برای شرکت‌های غنایی که مایل به تجارت با ایران هستند، به شدت افزایش یابد.

- تجار مجبور به استفاده از کانال‌های غیررسمی و پیچیده برای پرداخت‌ها شوند که هزینه و ریسک را بالا می‌برد.

۲. موانع لجستیکی و حمل‌ونقل: هیچ خط کشتیرانی مستقیم و منظمی بین بنادر ایران و غنا وجود ندارد. این امر باعث می‌شود که کالاها مجبور به ترانزیت از طریق کشورهای ثالث باشند که زمان حمل‌ونقل را به شدت افزایش داده و هزینه‌ها را دوچندان می‌کند. از سوی دیگر، هزینه‌های حمل‌ونقل و بیمه به دلیل نبود خطوط مستقیم و ریسک‌های موجود، بسیار بالا است که جذابیت تجارت را از بین می‌برد.

۳. موانع اطلاعاتی و بازاری: تجار و بازرگانان هر دو کشور شناخت کمی از نیازها، قوانین و فرصت‌های بازارهای یکدیگر دارند. این عدم آشنایی، مانعی برای شناسایی شرکای تجاری و توسعه روابط است. همچنین کالاهای صادراتی ایران باید با محصولات مشابه از کشورهای دیگر مانند چین و ترکیه که دارای روابط تجاری قوی‌تر و تسهیلات بهتری در غنا هستند، رقابت کنند.

برای برطرف کردن موانع تجاری میان ایران و غنا، راهکارهای مختلفی در سطوح دولتی و بخش خصوصی قابل اجرا است. اجرای این راهکارها می‌تواند به افزایش اعتماد تجاری و تسهیل مبادلات منجر شود.

۱. رفع موانع بانکی و مالی: این مهم‌ترین چالش است و حل آن نیازمند راهکارهای جایگزین در غیاب سیستم بانکی بین‌المللی است. دو کشور می‌توانند با توافق بر سر یک سیستم تهاتر (مبادله کالا به کالا)، نیاز به پرداخت‌های ارزی را کاهش دهند. در این روش، ایران می‌تواند در ازای دریافت کاکائو و میوه‌های گرمسیری از غنا، محصولات پتروشیمی و صنعتی صادر کند. همچنین تأسیس یک بانک مشترک یا ایجاد یک اتاق تسویه حساب بین دو بانک مرکزی می‌تواند به تسهیل پرداخت‌ها کمک کند. این راهکار نیاز به توافق و تعهد قوی از سوی دولت‌های دو کشور دارد. یکی از روش‌های دیگر استفاده از ارزهای ملی است. توافق در استفاده از ریال ایران و سدی غنا در مبادلات دوجانبه است وابستگی به دلار آمریکا

را کاهش دهد و موانع ناشی از تحریم‌ها را دور بزند.

۲. رفع موانع لجستیکی و حمل‌ونقل: دولت‌های دو کشور می‌توانند شرکت‌های کشتیرانی را برای راه‌اندازی خطوط حمل‌ونقل مستقیم بین بنادر اصلی (مانند بندر عباس و بندر تما) تشویق کنند. این کار هزینه‌ها را کاهش داده و زمان تحویل کالا را کوتاه‌تر می‌کند. از سوی دیگر، با مذاکره با کشورهای ثالث، می‌توان توافقاتی برای کاهش هزینه‌ها و کاغذبازی اداری در مسیرهای ترانزیتی کالاها به دست آورد.

۳. رفع موانع اطلاعاتی و بازاری: برگزاری نمایشگاه‌های اختصاصی تجاری در تهران و آکرا می‌تواند فرصتی برای آشنایی تجار با محصولات و ظرفیت‌های یکدیگر فراهم کند. همچنین:

- تأسیس اتاق‌های بازرگانی مشترک: ایجاد اتاق بازرگانی ایران و غنا و فعال‌سازی آن می‌تواند به عنوان یک مرجع اطلاعاتی و حمایتی برای تجار عمل کند و به آن‌ها در یافتن شرکای مناسب کمک کند.

- تبادل هیئت‌های تجاری: تبادل منظم هیئت‌های تجاری بین دو کشور می‌تواند شناخت متقابل را افزایش داده و به انعقاد قراردادهای تجاری جدید منجر شود.

بازرگانان و تجار ایرانی می‌توانند با در نظر گرفتن یک استراتژی چندوجهی و بهره‌گیری از توافقات و پتانسیل‌های موجود، به بازار غنا وارد شوند. این استراتژی می‌تواند شامل مراحل زیر باشد:

۱. شناسایی و تمرکز بر بخش‌های اولویت‌دار

- کشاورزی: با توجه به تمایل دولت غنا به واگذاری زمین برای پروژه‌های کشاورزی، این بخش یک فرصت کلیدی برای سرمایه‌گذاری و تولید است.

- انرژی (نفت، گاز و پتروشیمی): این حوزه نیز به عنوان یک زمینه بالقوه برای همکاری معرفی شده است.

- معدن: با توجه به منابع معدنی غنی غنا، سرمایه‌گذاری در این صنعت نیز می‌تواند سودآور باشد.

- دارو و سلامت: با توجه به تجربه قبلی در صادرات تجهیزات پزشکی، این بخش نیز یک

مسیر مطمئن برای ورود است.

۲. استفاده از ابزارهای دیپلماتیک و دولتی

شرکت در اجلاس‌ها و کمیسیون‌های مشترک اقتصادی که به طور منظم برگزار می‌شود، فرصت مناسبی برای آشنایی با سیاست‌های دولتی و پیدا کردن شرکای تجاری است. استفاده از یادداشت تفاهم‌های امضا شده در زمینه‌های گمرکی و بهداشتی می‌تواند فرآیندهای تجاری را ساده‌تر کند.

۳. حضور فعال در رویدادهای تجاری و نمایشگاه‌ها

- شرکت در نمایشگاه‌های غنا: حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی غنا، مانند نمایشگاه‌های مرتبط با کشاورزی، مواد غذایی یا صنعت، به تجار ایرانی اجازه می‌دهد تا محصولات خود را به طور مستقیم در غنا معرفی کنند.

- برگزاری هیأت‌های تجاری متقابل: سازمان‌دهی یا شرکت در هیأت‌های تجاری که به غنا سفر می‌کنند، می‌تواند به ایجاد شبکه‌های ارتباطی قوی با بازرگانان غنایی و مقامات دولتی کمک کند.

۴. استفاده از غنا به عنوان دروازه ورود به غرب آفریقا

با توجه به موقعیت استراتژیک غنا، تجار ایرانی می‌توانند از این کشور به عنوان یک پایگاه برای صادرات محصولات خود به سایر کشورهای منطقه غرب آفریقا استفاده کنند. این امر می‌تواند به افزایش حجم مبادلات تجاری و دستیابی به هدف یک میلیارد دلاری تعیین شده توسط مقامات دو کشور کمک کند.

تجار و بازرگانان ایرانی برای ورود موفق به بازار غنا می‌توانند از یک استراتژی عملیاتی منسجم استفاده کنند. این استراتژی باید بر اساس پتانسیل‌های دو کشور و توافقات موجود شکل گیرد:

۱. تحلیل بازار و نیازسنجی دقیق

پیش از هر اقدامی، لازم است که تجار ایرانی بازار غنا را به صورت دقیق بررسی کنند. این بررسی باید شامل مراحل زیر باشد:

مرحله اول) نیازهای بازار محلی: شناسایی کالاهایی که بازار غنا به آنها نیاز دارد، به ویژه در حوزه‌هایی که در متن به آنها اشاره شده است، مانند تجهیزات پزشکی، محصولات کشاورزی و مواد غذایی فرآوری شده.

مرحله دوم) تحلیل رقبای اصلی: شناخت رقبا (محلی و بین‌المللی) و قیمت‌گذاری مناسب برای محصولات.

مرحله سوم) تحلیل سلیقه مصرف‌کنندگان: توجه به فرهنگ و سلیقه مصرف‌کنندگان غنایی برای تطبیق محصولات.

۲. استفاده از مزیت‌های استراتژیک غنا

غنا می‌تواند به عنوان یک پایگاه تجاری برای دسترسی به بازار بزرگ غرب آفریقا عمل کند. تجار ایرانی می‌توانند با واردات مواد خام یا نیمه‌آماده به غنا و فرآوری یا مونتاژ آنها در این کشور (مانند صنایع خودرو یا الکترونیک)، محصولات نهایی را با استفاده از توافقات منطقه‌ای به کشورهای همسایه صادر کنند. بررسی و استفاده از زیرساخت‌های حمل و نقل غنا (بنادر، فرودگاه‌ها و جاده‌ها) برای کاهش هزینه‌های لجستیکی ضرورت دارد.

۳. سرمایه‌گذاری مشترک و مشارکت محلی: تجار ایرانی می‌توانند با همکاری با شرکای غنایی، در پروژه‌های کشاورزی سرمایه‌گذاری کنند و از مزایای واگذاری زمین توسط دولت غنا بهره‌مند شوند. در این زمینه افتتاح یک دفتر تجاری یا شعبه در غنا به تجار ایرانی کمک می‌کند تا حضور فیزیکی خود را تثبیت کرده و با شرکای محلی ارتباط نزدیک‌تری برقرار کنند.

۴. بهره‌گیری از حمایت‌های دولتی و دیپلماتیک

موفقیت در بازار غنا نیازمند هماهنگی با نهادهای دولتی و استفاده از حمایت‌های موجود است. تجار باید از جزئیات یادداشت تفاهم‌های گمرکی و بهداشتی آگاه باشند و از تسهیلات آنها برای ورود و خروج کالا استفاده کنند. حضور فعال در نمایشگاه‌های تجاری که توسط دولت‌های دو کشور حمایت می‌شود، مانند نمایشگاه‌های «ایران آگرو فود»، به تجار اجازه می‌دهد تا با جامعه تجاری غنا ارتباط برقرار کنند.

با اجرای این استراتژی عملیاتی، تجار ایرانی می‌توانند نه تنها به هدف رشد مبادلات تجاری دست یابند، بلکه حضور خود را در یک بازار نوظهور و روبه‌رشد در قاره آفریقا تثبیت نمایند.

۱۱. مناطق جغرافیایی جهت فعالیت های تجاری و بازرگانی

مناطق جغرافیایی غنا که برای تجار، بازرگانان و سرمایه‌گذاران ایرانی دارای اولویت و جذابیت هستند، همراه با زمینه‌های فعالیت پیشنهادی، دلایل جذابیت آنها ارائه شده است.

۱. منطقه بزرگ آکرا - شهرهای آکرا و تما:

زمینه‌های مناسب برای فعالان ایرانی: واردات و توزیع کالا، خدمات لجستیک و حمل‌ونقل، انبارداری و ترانزیت منطقه‌ای، صنایع بسته‌بندی و فرآوری غذا، صادرات ماشین‌آلات و مصالح ساختمانی. بندر تیما بزرگ‌ترین و مهم‌ترین بندر کانتینری غنا و دروازه اصلی تجارت خارجی کشور است؛ توسعه و گسترش ترمینال‌های تیما در سال‌های اخیر ظرفیت ترانزیتی و لجستیکی کشور را بالا برده است. این منطقه مرکز تصمیم‌گیری تجاری و بازار داخلی است و دسترسی به شبکه حمل‌ونقل و تأمین‌کنندگان را فراهم می‌کند. نحوه ورود در این ارتباط همکاری با شرکت‌های لجستیکی محلی، عقد قرارداد نمایندگی برای واردات، تأسیس انبار توزیع یا مشارکت در ناحیه‌های صنعتی اطراف تما.

۲. منطقه آشانتی - کوماسی

زمینه‌های مناسب در این ارتباط، خرید/تأمین و فرآوری کاکائو، صنایع تبدیلی کشاورزی، تأمین تجهیزات معدنی و خدمات مهندسی برای استخراج، بازارهای عمده‌فروشی و تولید کالاهای مصرفی است. آشانتی کانون تولید کاکائو و بخش مهمی از تولید داخلی و تجارت داخلی غنا است و همچنین ذخایر معدنی و فعالیت‌های صنعتی قابل توجهی دارد؛ کوماسی بازار داخلی قوی و شبکه توزیع منطقه‌ای دارد. در این ارتباط لازم است که قرارداد با تعاونی‌ها و پردازش‌گران محلی کاکائو؛ ایجاد خط تولید فرآوری کاکائو/روستینگ یا بسته‌بندی؛ عرضه ماشین‌آلات کشاورزی و خطوط تولید صنایع غذایی صورت گیرد.

۳. منطقه غربی - تاکورادی/سکوندی

زمینه‌های مناسب در این زمینه خدمات و تأمین زنجیره برای نفت و گاز (سرویس‌های حفاری، قطعات، خدمات نیروی انسانی)، سرمایه‌گذاری در صنایع تکمیلی نفتی و پتروشیمی، صادرات معدنی (طلا، بوکسیت)، صنایع شیلات و فرآوری دریایی) است. منطقه غربی محل فعالیت‌های عمده نفتی اکتشافی و توسعه‌ای در ساحل غنا است؛ تاکورادی به‌عنوان هاب خدمات نفتی و بندر مهم منطقه مطرح است و نهادهای دولتی مرتبط انرژی در منطقه حضوری رو به رشد دارند. نحوه ورود به این فعالیت مشارکت با شرکت‌های خدمات نفتی محلی و بین‌المللی، ارائه خدمات فنی مهندسی یا تأمین‌کننده قطعات، سرمایه‌گذاری در ترمینال‌ها و انبارهای مواد صنعتی است. با این حال باید در نظر گرفت که بازار نفتی پیریسک و حساس است. قراردادن تضمین‌های حقوقی و بیمه‌های ویژه، بررسی قراردادهای محلی محتاطانه؛ توسعه زیرساخت بندری و ترمینال را رصد کرد.

۴. کمربند شمالی و مناطق میانی - تامال، بونو، بونو ایست

زمینه‌های مناسب در این منطقه کشت و فرآوری محصولات کشاورزی (کاشو، شیا، کنجد، غلات)، صنایع تبدیلی (روغن‌کشی، خشک‌کردن، بسته‌بندی)، پروژه‌های آبیاری و مکانیزاسیون کشاورزی است. کمربند میانی غنا محل تولید گسترده کاشو و شیا (ماده اولیه قابل صادرات برای کرم/روغن و صنایع غذایی و آرایشی) است و دولت طرح‌های مکانیزاسیون و ارتقای ارزش افزوده را تشویق می‌کند.

ضرورت دارد تا سرمایه‌گذاری در مزارع قراردادی، احداث واحدهای فرآوری و بسته‌بندی (مثلاً بسته‌بندی کاشو یا پالایش صنایع شیا)، ایجاد زنجیره ارزش با تعاونی‌های محلی صورت گیرد.

۵. منطقه مرکزی و شرقی - کیفوریدو، کیپ‌کُست

زمینه‌های مناسب در این ارتباط محصولات باغی گرمسیری، فرآوری میوه (آناناس، انبه)، چوب‌تراشی و تولید مبلمان، مصالح ساختمانی و صنایع مرتبط با زیرساخت است. این نواحی ترکیب مناسبی از تولیدات کشاورزی و دسترسی ساحلی دارد؛ نزدیکی به آکرا و بنادر، هزینه‌های لجستیکی را کاهش می‌دهد. برای این منظور سرمایه‌گذاری در گلخانه‌ها/بازارهای

سردخانه، همکاری با تعاونی‌های محلی، قراردادهای تأمین طولانی‌مدت برای صنایع غذایی ایران ضرورت دارد.

۶. منطقه ولتا و اتی

زمینه‌های مناسب در این زمینه شیلات و فرآوری دریایی، گردشگری (اکوتوریسم)، انرژی‌های آبی و پروژه‌های کوچک مقیاس انرژی، کشاورزی خاص منطقه ولتا به واسطه منابع آبی و ساحلی و همچنین جاذبه‌های گردشگری منطقه‌ای، فرصت‌هایی در شیلات و گردشگری دارد. نحوه ورود به این گونه است که سرمایه‌گذاری در سردخانه‌ها و خطوط فرآوری شیلات، پروژه‌های اکوتوریستی با سازوکارهای سرمایه‌گذاری مشترک صورت گیرد.

فهرست منابع

1. CIA. (2024). The World Factbook: Ghana. Central Intelligence Agency. Retrieved from <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ghana/>
2. Council on Foreign Relations. (2023). Liberia's Troubled Path to Peace. Retrieved from <https://www.cfr.org/backgrounder/liberia-troubled-path-peace>
3. Digital Logistics Capacity Assessments. (n.d.). Liberia Logistics Infrastructure. Retrieved from <https://dlca.logcluster.org/display/LCA/1.3+Liberia+Road+Network>
4. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (n.d.). Ghana. Retrieved from <https://www.fao.org/ghana/en/>
5. Ghana Export Promotion Authority (GEPA). (n.d.). Retrieved from <https://www.gepa.gov.gh/>
6. Ghana Investment Promotion Centre (GIPC). (2023). Ghana Investment Report. Retrieved from <https://gipcghana.com/>
7. Ghana Ports and Harbours Authority. (2024). Port of Tema. Retrieved from <https://www.ghport.com/tema/>
8. Ghana Statistical Service. (2021). 2021 Population and Housing Census.
9. Ghana Statistical Service. (2023). Ghana 2022 Trade Statistics. Retrieved from <https://statsghana.gov.gh/>
10. GIS Geography. (n.d.). Ghana Map - Cities and Roads. Retrieved from <https://gisgeography.com/ghana-map/>
11. GIS Geography. (2022). Top 10 Largest Lakes in Africa. Retrieved from <https://gisgeography.com/largest-lakes-africa/>
12. International Labour Organization (ILO). (2023). ILOSTAT database. Retrieved from <https://www.ilo.org/ilostat>
13. International Monetary Fund. (2024). Ghana's Economy. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Countries/GHA>

14. Liberia Institute of Statistics and Geo-Information Services (LISGIS). (2023). 2022 National Population and Housing Census.
15. Library of Congress. (n.d.). A Country Study: Ghana. Retrieved from <https://www.loc.gov/resource/frd.ghana/?st=gallery>
16. Ministry of Foreign Affairs of Liberia. (2024). A Brief History of Liberia.
17. Ministry of Food and Agriculture (MoFA). (n.d.). Ghana. Retrieved from <https://mofa.gov.gh/site/>
18. Ministry of Railways Development. (2024). Ghana's Railway Master Plan.
19. Observatory of Economic Complexity (OEC). (n.d.). Ghana Profile. Retrieved from <https://oec.world/en/profile/country/gha>
20. Ohio State University. (2014). Country Fact Sheet: Liberia.
21. Responsible Travel. (n.d.). Best time to visit Ghana. Retrieved from <https://www.responsibletravel.com/holidays/ghana/travel-guide/best-time-to-visit-ghana>
22. Responsible Travel. (2025). When to Visit Liberia.
23. Scribd. (n.d.). Ghana - The World Factbook. Retrieved from <https://www.scribd.com/document/779413082/Ghana-The-World-Factbook>
24. The World Bank. (2018). Liberia Economic Update.
25. UNdata. (2023). Ghana: Population. Retrieved from <https://data.un.org/country/ghana>
26. United Nations. (2022). Charles Taylor: The Liberian President Who Was Convicted of War Crimes.
27. United Nations. (2024). World Population Prospects 2024.
28. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2024). World Investment Report. Retrieved from <https://unctad.org/>
29. United Nations Development Programme (UNDP). (2023). Human Development Report 2023/2024. Retrieved from <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>

30. United Nations Development Programme (UNDP). (2025). Ghana launches BIOFIN to mobilize resource for biodiversity conservation. Retrieved from <https://www.biofin.org/news-and-media/ghana-launches-biofin-mobilize-resource-biodiversity-conservation>
31. United Nations Environment Programme. (2024). Liberia's forests are a global asset.
32. UNHCR. (2023). Ghana refugee statistics. The UN Refugee Agency. Retrieved from <https://www.unhcr.org/gh/ghana-refugee-statistics>
33. UNHCR. (2023). Liberia Refugee Statistics.
34. UNICEF. (2024). Liberia Country Profile.
35. World Bank. (2023). Population, total. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>
36. World Bank. (2023). Ghana Country Profile. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/country/ghana>
37. World Bank. (2024). The World Bank in Liberia. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/country/liberia>
38. WorldAtlas. (2021). Geography of Liberia.
39. WorldAtlas. (2023). Ghana Maps & Facts. Retrieved from <https://www.worldatlas.com/maps/ghana>